

Prac. Pomorz.
Biblioteka
Główna
UMK Toruń

09050 /14

SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
W TORUNIU

14

Zeszyt 1—4

1 I 1960 — 31 XII 1960

TORUŃ 1962

PRACA WYDANA Z ZASIŁKU POLSKIEJ AKADEMII NAUK

WYDAWNICTWA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

za rok 1961

SKOBEJKO EMMA, JAWORCZAKOWA IRENA: Bibliografia prac Towarzystwa Naukowego w Toruniu (1875–1960), Toruń 1961, s. 142, zł 15,—.

SPRAWOZDANIA TNT

Nr 13 (za okres 1 I – 31 XII 1959) Toruń 1961, s. 119, zł 17,—

ROCZNIKI

PISKORSKA HELENA: Inwentarz akt i zbiorów archiwalnych Towarzystwa Naukowego w Toruniu, Toruń 1961, s. 48. R. 64 z. 1, zł 6,—.

CACKOWSKI STEFAN: Gospodarstwo wiejskie w dobrach biskupstwa i kapituły chełmińskiej w XVII–XVIII w., Toruń 1961, s. 276. R. 64 z. 2, zł 55,—.

GUMOWSKI MARIAN: Dzieje mennicy toruńskiej, Toruń 1961, s. 188 + XX tabl. R. 65 z. 1, zł 35,—.

FONTES

Akta Stanów Prus Królewskich, t. III cz. 1, wyd. Karol Górski i Marian Biskup, Toruń 1961, s. LIV + 304. Fontes 50, zł 60,—.

ZAPISKI HISTORYCZNE

TOM XXVI z. 1, Toruń 1961, s. 149, zł 36,—.

TOM XXVI z. 2, Toruń 1961, s. 161, zł 36,—.

TOM XXVI z. 3, Toruń 1961, s. 128, zł 27,—.

TOM XXVI z. 4, Toruń 1961, s. 160, zł 30,—.

PRACE WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO

NADOLSKI BRONISŁAW: Życie i działalność naukowa uczonego gdańskiego Bartłomieja Keckermanna. Studium z dziejów Odrodzenia na Pomorzu, Toruń 1961, s. 163 + 1 wkł. Tom X z. 1, zł 36,—.

LIPOWSKA MARIA: Koncepcja wykształcenia ogólnego w programach szkoły polskiej z lat 1919–1922, Toruń 1961, s. 144 + 4 tabl. Tom X z. 2, zł 35,—.

GERSTMANN STANISŁAW, ORLIKOWSKA HELENA, URBAŃSKA IRENA: Cechy temperamentu i ich zmienność u dzieci, Toruń 1961, s. 157. Tom X z. 3, zł 32,—.

[Praca zbiorowa]: Teka Komisji Historii Sztuki, t. II, Toruń 1961, s. 392. Tom XI z. 1, zł 65,—.

GUMAŃSKI LEON: Elementy sądu a istnienie, Toruń 1961, s. 103. Tom XI z. 2, zł 24,—.

[Praca zespolowa]: Słownik rymów Stanisława Trembeckiego, Toruń 1961, s. XXIX + 140. Tom XI z. 3, zł 35,—.

STUDIA SOCIETATIS SCIENTIARUM TORUNENSIS

Sectio B (Chemia)

CZERWIŃSKI ZENON, ZABROCKI WŁADYSŁAW, RYCHTER STANISŁAW: Zmiany pokroju kryształów $\text{NaBr} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ i $\text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$ pod wpływem adsorpcji jonów, Toruń 1961, s. 31 + 4 wkł. Vol. III nr 1, zł 9,—.

TOMASZEWSKI JERZY: Badania równowagi układu $\text{Na}_2\text{CO}_3 - \text{NaHCO}_3 - \text{H}_2\text{O}$, Toruń 1961, s. 30 + 1 wkł. Tom III nr 2, zł 8,—.

SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
W TORUNIU

**SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU**

14

1 I 1960 — 31 XII 1960

Zeszyt 1-4
1 I 1960 — 31 XII 1960

TORUN 1960

PRACA WYDANA Z ZAKŁADU POLSKIEJ AKADEMII NAUK

WYKAZ PRACOWNIKÓW
1925

Imię i nazwisko, stanowisko, data przyjęcia, data zwolnienia, przyczyna zwolnienia, data powrotu, data ponownego przyjęcia, data ponownego zwolnienia, przyczyna ponownego zwolnienia, data ponownego przyjęcia, data ponownego zwolnienia, przyczyna ponownego zwolnienia.

TOWARZYSTWA KATOLICKIE W POLSCE

1. Towarzystwo Katolickie w Warszawie
2. Towarzystwo Katolickie w Krakowie
3. Towarzystwo Katolickie w Łodzi
4. Towarzystwo Katolickie w Poznaniu
5. Towarzystwo Katolickie w Wrocławiu
6. Towarzystwo Katolickie w Katowicach
7. Towarzystwo Katolickie w Gdyni
8. Towarzystwo Katolickie w Szczecinie
9. Towarzystwo Katolickie w Bydgoszczy
10. Towarzystwo Katolickie w Toruniu

11. Towarzystwo Katolickie w Lublinie
12. Towarzystwo Katolickie w Białymostku
13. Towarzystwo Katolickie w Zambrze
14. Towarzystwo Katolickie w Ostrołęce
15. Towarzystwo Katolickie w Ciechanowie
16. Towarzystwo Katolickie w Żyrardowie
17. Towarzystwo Katolickie w Płońsku
18. Towarzystwo Katolickie w Mławie
19. Towarzystwo Katolickie w Siedlcach
20. Towarzystwo Katolickie w Radomiu

21. Towarzystwo Katolickie w Kielcach
22. Towarzystwo Katolickie w Piotrkowie
23. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
24. Towarzystwo Katolickie w Busku
25. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
26. Towarzystwo Katolickie w Kielcach
27. Towarzystwo Katolickie w Piotrkowie
28. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
29. Towarzystwo Katolickie w Busku
30. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu

31. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
32. Towarzystwo Katolickie w Busku
33. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
34. Towarzystwo Katolickie w Busku
35. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
36. Towarzystwo Katolickie w Busku
37. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
38. Towarzystwo Katolickie w Busku
39. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
40. Towarzystwo Katolickie w Busku

41. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
42. Towarzystwo Katolickie w Busku
43. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
44. Towarzystwo Katolickie w Busku
45. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
46. Towarzystwo Katolickie w Busku
47. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
48. Towarzystwo Katolickie w Busku
49. Towarzystwo Katolickie w Ostrowcu
50. Towarzystwo Katolickie w Busku

SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
W TORUNIU

14

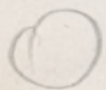
Zeszyt 1—4

1 I 1960 — 31 XII 1960

I. DOROCZNE WALNE ZEBRANIE TOWARZYSTWA	
Przewodniczący Prezydium Komisji	9
Doniesienie Komisji	10
12 lutego 1960 r.	13
Wykaz Członków i Członkiń Towarzystwa na rok 1960	14
Sprawozdanie Naczelniczki Towarzystwa z rok. 1960	21
Bilans materialny i finansowy Towarzystwa na dzień 31 XII 1960	25
Przebieg Kartyj Rewolucyjnej	30
II. SKŁAD TOWARZYSTWA	
Prezesa	31
Komitet Naczelny	32
Komitet Regionalny	33
Stowarzyszenia	34
III. MATERIAŁY BIO- I BIBLIOGRAFICZNE PRACOWNI WYDZIAŁÓW	
Wydział III	
Dziennik Łódź	37
Miesięcznik Nauki	38
IV. WSPOMNIENIA POŚMIERTNE	
Janina Biegańska	40
V. SPRAWOZDANIA I KOMUNIKATY	
Pracownicy Wydziału Biologii	
Pracownicy Wydziału Chemii	
Pracownicy Wydziału Fizyki	
Pracownicy Wydziału Matematyki	
Pracownicy Wydziału Pedagogiki	
Pracownicy Wydziału Psychologii	
Pracownicy Wydziału Socjologii	
Pracownicy Wydziału Teologii	
Pracownicy Wydziału Wychowania Fizycznego	
Pracownicy Wydziału Żywności i Żywienia	

TORUŃ 1962

PRACA WYDANA Z ZASIŁKU POLSKIEJ AKADEMII NAUK

REDAKTOR NACZELNY WYDAWNICTW TNT:

Artur Hutnikiewicz

Komitet Redakcyjny

Przewodniczący: *Halina Turska*

Członkowie:

Tadeusz Czeżowski, Henryk Szarski, Bronisław Włodarski

09050

Printed in Poland

Cyfr. Pomonom.

Państwowe Wydawnictwo Naukowe
Oddział w Łodzi, 1962

Wydanie I. Nakład 400 + 100 egz. Ark. wyd. 4,5, ark. druk. 4, 2/16. Papier offset. kl. III, 80 g 70 × 100. Oddano do druku 2. VI. 1962 r. Druk ukończono w czerwcu 1962 r. Zam. nr 139. A-8. Cena zł 12,—

Zakład Graficzny PWN
Łódź, ul. Gdańska 162

E-1771/62

SPRAWOZDANIA

TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

NR 14

1 I 1960 – 31 XII 1960

SPIS RZECZY

I. DOROCZNE WALNE ZEBRANIE TOWARZYSTWA	
Przemówienie Prezesa Konrada Górskiego	9
Protokół Walnego Zebrania Towarzystwa Naukowego w Toruniu dnia 22 lutego 1961 r.	13
Sprawozdanie z czynności Towarzystwa za rok 1960	14
Sprawozdanie Skarbnika Towarzystwa za rok 1960	24
Bilans zamknięcia i Rachunek wyników na dzień 31 XII 1960	26
Protokół Komisji Rewizyjnej	30
II. SKŁAD TOWARZYSTWA	
Zarząd	32
Komisja Rewizyjna	32
Członkowie Towarzystwa	32
Skład Wydziałów	40
III. MATERIAŁY BIO- I BIBLIOGRAFICZNE CZŁONKÓW WYDZIAŁÓW	
Wydział III:	
Dubikajtis Lech	47
Michniewicz Marian	48
IV. WSPOMNIENIA POŚMIERTNE	
Kongiel Roman	50
V. SPRAWOZDANIA Z POSIEDZEŃ	

WYDZIAŁ I

<i>NADEL B.</i> , Polis i arkhé w dziejach ustrojowych kolonii greckich Północnego Nadczarnomorza (ref. Karol Górski)	52
<i>SALMONOWICZ St.</i> , Christian Bogumil Steiner (1746–1814), toruński prawnik i historyk doby polskiego Oświecenia (ref. M. Biskup)	53
<i>HEINOSZ W.</i> , Źródła do dziejów ekonomii malborskiej, t. III	53
<i>LECHICKA J.</i> , Józef Wybicki – życie i twórczość	54
Posiedzenia Komisji Prawniczej	54

WYDZIAŁ II

<i>MOESE H.</i> , Obraz spólnoty wiejskiej w „Chłopach” Reymonta (ref. A. Hutnikiewicz)	54
<i>PUCIATA-PAWŁOWSKA J.</i> , Rafał Hadziewicz. Życie i twórczość (1803–1886)	60
<i>KRUSZELNICKI Z.</i> , Chrystus Frasobliwy. Genealogia i rozwój typu ikonograficznego. (ref. J. Puciata-Pawłowska).	60
<i>MICHNOWSKA M.</i> , Malowidło czternastowieczne z kościoła św. Jana w Toruniu. Ikonografia i styl (ref. J. Puciata-Pawłowska)	60
<i>LIPOWSKA M.</i> , Koncepcja wykształcenia ogólnego w programach polskiej szkoły ogólnokształcącej z lat 1919–1922 (ref. K. Sośnicki)	60
<i>ELZENBERG H.</i> , Rozprawy filozoficzne	60
<i>GUMAŃSKI L.</i> , Elementy sądu a istnienie (ref. T. Czeżowski).	60
<i>SKOBEJKO E.</i> , <i>JAWORCZAKOWA I.</i> , Bibliografia wydawnictw Towarzystwa Naukowego w Toruniu (ref. W. Preisner)	60
<i>PUCIATA-PAWŁOWSKA J.</i> , Artur Grotgger	61
<i>REMER J.</i> , Toruń – historia, ludzie, sztuka (ref. T. Czeżowski)	61
Posiedzenia Komisji Filologicznej	61
Posiedzenia Komisji Filozoficznej	61
Posiedzenia Komisji Historii Sztuki	61
Posiedzenia Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa	62

WYDZIAŁ III

<i>BOENIGK T.</i> , Über Librationsbewegungen der Perihellängen der kleinen Planeten (ref. W. Dziwulski)	52
<i>GĄSKA S.</i> , Secular Perturbations of the Minor Planet (1134) Kepler, Arising from the Action of Nine Major Planets (ref. W. Dziwulski)	62
<i>BUT B.</i> , The Motions of the High Velocity Stars from the Catalogue of Mt Stromlo (ref. W. Dziwulski)	62
<i>DZIEWULSKI W.</i> , Ruchy gwiazd szybkich	62
<i>SIEDLEWSKI J.</i> , O własnościach i strukturze węgla aktywowanych w procesach katalizy (ref. A. Swinarski)	62
<i>ŁODZIŃSKA A.</i> , Charakterystyka niektórych własności pseudohalogenków VI grupy układu okresowego (ref. A. Swinarski)	62
<i>TOMASZEWSKI J.</i> , Badanie równowagi układu $\text{Na}_2\text{CO}_3\text{-NaHCO}_3\text{-H}_2\text{O}$ (ref. E. Pischinger)	62
<i>CZERWIŃSKI Z.</i> , <i>JURKOWSKI R.</i> , Zmiany potencjału adsorpcyjnego powstającego na granicy fazy krystalicznej NaCl i jego roztworu nasyconego w zależności od stężenia dodawanych jonów zanieczyszczających	62
<i>CZERWIŃSKI Z.</i> , <i>GROCHOWSKI T.</i> , Zmiany potencjału adsorpcyjnego powstającego na granicy fazy krystalicznej KCl i jego roztworu nasyconego w zależności od stężenia dodawanych jonów zanieczyszczających	63
<i>CZERWIŃSKI Z.</i> , <i>ZABROCKI W.</i> , Zmiany pokroju kryształów $\text{NaBr} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ pod wpływem adsorpcji jonów	63

CZERWIŃSKI Z., RYCHTER S. , Zmiany pokroju kryształów $\text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$ pod wpływem adsorpcji jonów.	63
HOŁOWNIA I. , <i>Verpa conica</i> Müll. w Polsce (ref. W. Zabłocka)	63
MASTYŃSKI Z. , Typy lasu i ich rozmieszczenie na terenie województwa bydgoskiego (ref. J. Zabłocki)	63
BOHR R. , Socjologiczne badania perifitonu roślinnego w jeziorze Mamry (ref. J. Walas)	64
HUTOROWICZ J. , Rozmieszczenie porostów epifitycznych w Polsce północnej ze szczególnym uwzględnieniem porostów związanych z bukiem (ref. J. Walas)	64
WILKOŃ-MICHALSKA I. , Halofity Kujaw (ref. J. Walas)	65
ROSA B. , Rozwój morfologiczny wybrzeża Polski w świetle dawnych form brzegowych (ref. R. Galon)	66

I

DOROCZNE WALNE ZEBRANIE TOWARZYSTWA

w dniu 22 lutego 1961 r.

Przemówienie Prezesa Towarzystwa Konrada Górskiego

Zgodnie ze zwyczajem, który wprowadziliśmy w roku ubiegłym, zaczniemy doroczne walne zebranie TNT od części publicznej. I tak, jak co roku, wypadnie nam rozpocząć od uczczenia naszych Zmarłych. W roku sprawozdawczym odeszło od nas dwóch Członków: ksiądz dr Władysław Łęga i prof. dr Roman Kongiel.

Ksiądz Łęga urodził się w 1889 r. w Miranach, pow. sztumski, jako syn nauczyciela szkoły powszechnej. Uczył się w gimnazjum w Rogoźnie, po czym studiował w Seminarium Duchownym w Pelplinie. Pierwszą wojnę światową spędził na froncie jako sanitariusz. W odrodzonej Polsce był naprzód kapelanem wojskowym, a zarazem kustoszem Muzeum Miejskiego w Grudziądzu. W r. 1920 zapisał się na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Poznaniu, aby studiować prehistorię i etnologię. W 1928 r. uzyskał doktorat na podstawie rozprawy *Kultura Pomorza we wczesnym średniowieczu*. W 1923 r. wybrany został do Zarządu Towarzystwa Naukowego w Toruniu, objął redakcję wydawnictw TNT i zainaugurował prace archeologiczne Towarzystwa. W 1931 r. został Członkiem Komisji Archeologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i współpracownikiem Komisji Antropologii i Prehistorii Polskiej Akademii Umiejętności. W 1936 r. został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Okres drugiej wojny światowej spędził we Lwowie, poświęcając się nadal pracy naukowej. Po wojnie zamieszkał w Sopocie i pełnił funkcję wiceprezesa Towarzystwa Historycznego w Gdańsku. Wykaz Jego prac z 1949 r. wymienia 38 pozycji naukowych z zakresu prehistorii i etnografii Pomorza. Wszystkie te prace były wynikiem samodzielnych badań terenowych, głównie wykopaliskowych. Był to jeden z tych niezwykle zasłużonych, a zarazem skromnych pracowników naukowych, których drobiazgowo i na pozór mało efektowna działalność stwarza rzetelną podstawę do trwałych wyników i zapładniających dalsze poszukiwania syntez.

Prof. dr Roman Kongiel urodził się w 1904 roku w Wilnie, gdzie odbywał studia średnie i wyższe. W 1929 r. został magistrem filozofii w zakresie geologii, a w 1935 r. uzyskał doktorat z tegoż przedmiotu. Od r. 1927 pełnił obowiązki asystenta w Zakładzie Geologii Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W 1937 r. prowadził badania naukowe w Danii i Szwecji. Okres wojny spędził

w Wilnie, a od jesieni 1945 r. znalazł się w liczbie tych, co kładli podwaliny organizacyjne nowego uniwersytetu w Toruniu, jako adiunkt Zakładu Geologii UMK. W 1948 r. habilitował się z zakresu paleontologii, a w r. 1950 został kierownikiem Katedry Paleontologii UMK jako profesor nadzwyczajny. W tymże roku został wybrany członkiem Wydziału III TNT. Po zwinięciu Katedry Paleontologii (1952) Prof. Kongiel objął kierownictwo usługowej Katedry Geologii UMK. Niestety już w roku następnym zapadł na ciężką chorobę, która zakończyła się w 1960 r. śmiercią. Mimo słabego zdrowia zostawił po sobie duży dorobek naukowy i położył wybitne zasługi w dziele organizacji katedr, które prowadził. Najwybitniejsze Jego prace dotyczą kopalnych szkarłupni. W maszynopisie pozostała obszerna monografia o zmienności belemnitów. Prof. Kongiel łączył niepospolity talent naukowy z cechami charakteru, które jednały mu szacunek powszechny i sympatię. Umiał być konsekwentny w stawianiu wymagań i budzeniu poczucia obowiązku u studentów i podwładnych, a zarazem zjednywał ludzi wyrozumiałością i łagodnością. Do ostatnich chwil życia pracował niezmiernie, mimo cierpienia i trudności, jakie powodowała wieloletnia choroba. Odejście jego jest dużą stratą dla nauki polskiej i dla naszego Towarzystwa.

Cześć pamięci obu zasłużonych ludzi. Uczcijmy ich chwilą skupienia.

W roku ubiegłym treścią mego sprawozdania była charakterystyka trzyletniej działalności TNT pod kierunkiem Zarządu wybranego w 1957 r., a ustępującego w r. 1960. W roku bieżącym upływa 85 lat od chwili założenia TNT i choć ta liczba nie daje podstaw do urządzania jakiegoś jubileuszu, to jednak może dostarczyć okazji do pewnych podsumowań i do nakreślenia obrazu działalności naszego Towarzystwa od r. 1875.

Okres, w którym rodziła się myśl założenia tego rodzaju towarzystwa na terenie Torunia i Pomorza, odznaczał się wzmożoną walką z polskością, prowadzoną w zaborze pruskim. Metodą Niemców było sprowadzanie do nicości udziału Polski w kulturze tych ziem i podważanie przekonania o polskim charakterze samego terenu. Dla propagandy kultury niemieckiej zakładano wciąż nowe towarzystwa naukowe i organizacje, dokonano też wtedy generalnego ataku na polskość Mikołaja Kopernika, wykorzystując czterechsetną rocznicę jego urodzin. Na tle tych usiłowań zaczęła dojrzewać w społeczeństwie polskim myśl o konieczności jakiegoś przeciwdziałania. Inicjatorami pomysłu, że należy stworzyć polskie towarzystwo naukowe, byli: Zygmunt Działowski z Mgowa, Antoni Donimirski z Torunia i Michał Szczaniecki z Narwy. Jako wzór organizacyjny wybrano Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, które miało za sobą już dwadzieścia kilka lat doświadczenia, a nie bez znaczenia był także przykład niedawno utworzonej Akademii Umiejętności w Krakowie. Pierwszym prezesem Towarzystwa Naukowego w Toruniu obrano Ignacego Łyskowskiego z Mileszewa. Lista członków z 1878 r. obejmuje 120 osób, w tym ogromna przewaga okolicznych ziemian, toruńskich mieszczan i księży. Członków z naukowym tytułem doktorskim lista wymienia 25.

Towarzystwo postawiło sobie zrazu dwa cele główne: pracę naukowo-badawczą i zbieranie materiałów o charakterze źródłowym i muzealnym. Utworzono 3 wydziały: historyczno-archeologiczny, teologiczny i lekarsko-przyrodniczy. Stworzono też podwaliny dla własnego muzeum. Podstawa biblioteki TNT stał się dar znanego księgarza poznańskiego J.K. Zupańskiego. Księgozbiór ten,

uzupełniany późniejszymi darami (m.in. biblioteką ks. Kujota) i zakupami wynosi dziś 30 tysięcy tomów i stanowi w charakterze depozytu bardzo ważną część Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu.

Towarzystwo nasze nawiązało bardzo szybko kontakty naukowe z innymi organizacjami naukowymi w Polsce, przede wszystkim z Akademią Umiejętności w Krakowie i rozpoczęło samodzielne badania archeologiczne. Początek działalności wydawniczej przypadł na rok 1873, gdy zaczęły wychodzić „Roczniki”; od r. 1897 – „Fontes”; od r. 1903 „Zapiski”. Do r. 1918, a więc do końca pierwszej wojny światowej i odrodzenia państwa polskiego, wydano 25 tomów „Roczników”, 20 – „Fontes” i 48 zeszytów „Zapisek”. Po przyłączeniu Pomorza do Polski Towarzystwo wykazało nowy rozmach i gotowość kontynuowania dotychczasowej pracy. Prowadzono dalej serie wydawnictw dawnych, stworzono nowe, jak: „Badania przyrodnicze pomorskie” i „Prace prehistoryczne pomorskie”. Wynikiem pracy TNT w dwudziestoleciu międzywojennym było to, że w 1939 r. „Roczniki” osiągnęły 44 tomy, „Fontes” – 34 tomy, a „Zapiski” – 120 zeszytów (11 tomów).

Druga wojna światowa zadała Towarzystwu ciężkie straty. Ubyło 40 procent członków, odeszli ludzie najczynniejsi i najbardziej ofiarni: prezes ks. A. Mańkowski, dr Z. Mocarski, dr M. Magdański. Ale zakończenie wojny stało się hasłem odrodzenia i ponownego rozkwitu dzięki założeniu w Toruniu uniwersytetu. Przybył zastęp nowych, wysoko kwalifikowanych członków, otwarto się nowe pola badania naukowego. Nowe warunki zmusiły jednak do poważnych przekształceń organizacyjnych samego Towarzystwa, którego podstawą materialną była dawniej ofiarność miejscowego społeczeństwa, a po roku 1945 musiały się stać nią dotacje państwowe. Aby zagwarantować wobec władz państwowych należyty poziom wydawnictw TNT, utworzone zostały wydziały, których członkami, decydującymi o przyjęciu prac do druku, mogą być jedynie samodzielni pracownicy naukowcy. Powstały w ten sposób 3 wydziały: nauk historycznych i prawnospołecznych, filologiczno-filozoficzny i matematyczno-przyrodniczy. W ramach wydziałów utworzono też specjalne komisje, a mianowicie: historyczną, prawną, filologiczną, filozoficzną oraz komisję do badań przyrodniczych Pomorza i Północy Mazurskiego.

W chwili obecnej TNT skupia 172 członków, w tym 110 członków wydziałów. Ci ostatni dzielą się na miejscowych i zamiejscowych. W gronie członków miejscowych, których liczba wynosi 57 osób, 38 nosi tytuł członków czynnych. Ich prerogatywą jest powoływanie nowych członków wydziałów. Jeśli chodzi o komisje, to jest ich obecnie 11; skupiają one 94 członków i 92 współpracowników. Do urzędującego obecnie zarządu wchodzi 5 członków wydziałów, trzech przewodniczący wydziałów i dwaj członkowie, którzy nie są członkami wydziałów. Redakcja Naczelna wydawnictw składa się z Redaktora Naczelnego i 6 przedstawicieli wydziałów (po dwóch z każdego wydziału). Na dorobek wydawniczy TNT składają się w chwili obecnej 63 tomy „Roczników”, 49 tomów „Fontes”, 25 tomów „Zapisek”, 27 publikacji Wydziału Filologiczno-Filozoficznego, 19 pozycji serii „Studia Societatis Scientiarum Torunensis”, 4 tomy „Supplementów” 3 tomy „Prac prehistorycznych”, 12 tomów *Sprawozdań TNT* i 2 wydawnictwa Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego.

Tematyka większości wydawanych prac jest nadal związana z regionalnymi zagadnieniami Pomorza, ale bardzo wiele publikacji wszystkich wydziałów już przekroczyło ten zakres tematyczny. Towarzystwo nasze przestało być w ten sposób towarzystwem wyłącznie regionalnym i przyczynia się do rozszerzenia nauki polskiej w ogóle. Ten ogólnopolski charakter posiada m.in. Pracownia mikrofilmowa wypełniająca wiele zamówień z całego kraju.

Mimo przekształcenia na towarzystwo o charakterze akademickim TNT nie straciło dawnego oblicza społecznego, łącząc nadal pracowników naukowych i obywateli, którzy nie poświęcając się pracy naukowej zawodowo pragną jednak przyczynić się swoim udziałem w Towarzystwie do rozwoju nauki polskiej.

Czy w świetle tego, co tu zostało powiedziane, mamy uważać, że obecny stan rzeczy w naszym Towarzystwie nie nastęrcza trosk i zastrzeżeń? – Niestety, tak dobrze nie jest! Musimy stwierdzić z przykrością pewien regres w stosunku do roku ubiegłego, jeśli chodzi o ilość ogłoszonych arkuszy druku. Ogólna sytuacja państwa powoduje konieczność ograniczenia dotacji na towarzystwa naukowe, a w ślad za tym idzie kurczenie się ich działalności wydawniczej. Zmniejszono nam limit arkuszy, a konieczność ze względów oszczędnościowych drukowania pewnej ilości wydawnictw metodą offsetowa stwarza sytuacje, w których musimy się domagać od naszych członków wielkiej wyrozumiałości i rezygnacji z różnych osobistych czy środowiskowych ambicji. Zmusza nas do tego zarówno ograniczenie środków finansowych, jak i różne trudności techniczne: walka o papier, walka o miejsce w drukarniach. Mimo to trzymamy się nadzieją, że te przeszkody w naszej działalności okażą się przejściowe i że dotychczasowe zasługi TNT, jego zaszczytna rola w walce o polskość Pomorza, jego wkład w dorobek kulturalny zarówno naszego regionu, jak i całej Polski, nie stracą swego znaczenia jako argument na rzecz dalszego istnienia i dalszej jego działalności na tutejszym terenie.

Na zakończenie chciałbym złożyć podziękowanie tym wszystkim, którzy przyczyniali się i nadal się przyczyniają do istnienia i owocnej pracy Towarzystwa, przede wszystkim Polskiej Akademii Nauk, której dotacja jest główną podstawą naszego budżetu, organom władzy wojewódzkiej i miejskiej, okazującym nam wiele życzliwości i pomocy, Łódzkiemu Oddziałowi Państwowego Wydawnictwa Naukowego, z którym współpracujemy w zakresie naszej działalności wydawniczej, Członkom obecnego Zarządu TNT i Redakcji Naczelnej za wydatną i ofiarną pracę, a wreszcie wszystkim funkcjonariuszom Towarzystwa z Dyrektorem Alojzym Kirsteinem na czele, a mianowicie pracownikom biura TNT, redakcji wydawniczej i mikrofilmowni za ogromny wysiłek, jaki włożyli w wypełnienie swoich zadań. Dodajmy, że był to wysiłek maksymalny i budzący prawdziwy szacunek dla społecznego poczucia naszych pracowników, dla ich ofiarności i nieliczenia się z granicami ich formalnych obowiązków. Za ten wkład pracy i najlepszej woli należy się pracownikom Towarzystwa szczególne uznanie i podziękowanie.

PROTOKÓŁ

Dorocznego Walnego Zebrania Towarzystwa Naukowego w Toruniu
z dnia 22 lutego 1961 r.

Porządek obrad

Część I – publiczna

1. Zagajenie i omówienie działalności Towarzystwa – Prezes.
2. Wykład „Ewolucja gwiazd” – Prof. dr W. Iwanowska.

Część II – zamknięta

3. Wybór Prezydium Zebrania.
4. Odczytanie protokołu zeszłorocznego Walnego Zebrania.
5. Sprawozdanie Zarządu: a) Sekretarza Generalnego, b) Skarbnika.
6. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
7. Dyskusja nad sprawozdaniami.
8. Powzięcie uchwały co do absolutorium dla Zarządu.
9. Zatwierdzenie kooptacji członka Zarządu.
10. Ustalenie składek członkowskich na rok 1961.
11. Udzielenie Zarządowi pełnomocnictw w sprawach finansowych.
12. Ogłoszenie nowych członków Wydziałów.
13. Wolne głosy.

Część publiczna Zebrania nie była protokołowana.

- Ad 3. Po zagajeniu drugiej części Zebrania przez Prezesa Towarzystwa prof. dr Konrada Górskiego wybrano jednogłośnie na przewodniczącego Zebrania prof. dr Ernesta Pischingera, a na sekretarza dr Stefana Strawińskiego.
- Ad 4. Po odczytaniu protokołu z Walnego Zebrania z dnia 19 lutego 1960 r. prof. dr Henryk Szarski zgłosił poprawkę do punktu 11. Wśród nowych członków Wydziału III powinna być wymieniona prof. dr Wanda Zabłocka zamiast prof. dr Jana Zabłockiego. Protokół przyjęto jednogłośnie.
- Ad 5. Odczytanie sprawozdań Zarządu za rok 1960:
- a) Sekretarz Generalny Towarzystwa prof. dr Antoni Swinarski odczytał sprawozdanie z działalności Towarzystwa.
 - b) Skarbnik Towarzystwa dr Stefan Dembiński złożył sprawozdanie finansowe.
- Ad 6. Przewodniczący Komisji Rewizyjnej prof. dr Wojciech Hejnosz odczytał protokół z posiedzenia Komisji Rewizyjnej i postawił wniosek o udzielenie absolutorium Zarządowi Towarzystwa.
- Ad 7. W dyskusji nad sprawozdaniami zabrał głos prof. dr Karol Górski. Mówca podkreślił, że redakcja techniczna wydawnictw pracowała bardzo sprawnie, szybko i dokładnie, za co należy się jej podziękowanie. Następnie omówił znaczenie Pracowni Mikrofilmowej dla toruńskiego ośrodka naukowego i podkreślił szybkość wykonywania zleceń i dokładność wykonania mikrofilmów. Po omówieniu przyczyn deficytowości zaproponował, by w celu jej zmniejszenia dążyć do polepszenia aparatury. W końcowych

zdaniach prof. dr Karol Górski wysunął dezyderat, żeby zmniejszyć formalności biurokratyczne w pracy Biura Towarzystwa, jednocześnie podkreślając, że nie jest to zarzut pod adresem Biura.

- Ad 8. Wniosek Komisji Rewizyjnej o udzielenie absolutorium Zarządowi poddano pod głosowanie. Wszyscy uczestnicy Zebrania poza członkami Zarządu, którzy wstrzymali się od głosu, głosowali za udzieleniem absolutorium.
- Ad 9. Prezes Towarzystwa prof. dr Konrad Górski przedstawił wniosek o zatwierdzenie kooptacji do Zarządu prof. dr Kazimierza Biskupskiego w związku z rezygnacją ze stanowiska członka Zarządu mecenasa Mariana Niklewskiego. Wniosek uchwalono jednogłośnie.
- Ad 10. Sekretarz Generalny Towarzystwa przedstawił projekt utrzymania składek członkowskich w tej samej wysokości, co w roku 1960: dla miejscowych członków Wydziału 60,- zł z prawem otrzymywania Sprawozdań TNT, a dla członków pozostałych 18,- zł rocznie. Wysokość składek zaproponowaną przez Zarząd uchwalono jednogłośnie.
- Ad 11. Wniosek o udzielenie Zarządowi pełnomocnictw do zawierania umów i zaciągania zobowiązań do wysokości 150.000,- zł uchwalono jednogłośnie.
- Ad 12. Prezes Towarzystwa prof. dr Konrad Górski przedstawił listę nazwisk nowych członków Wydziałów:

Wydział I:

prof. dr Kazimierz Biskupski	—	członek miejscowy
doc. dr Zbigniew Zdrójkowski	—	" "
doc. dr Waclaw Dawidowicz	—	" "
doc. dr Wiktor Komatowski	—	" "

Wydział II:

doc. dr Zofia Abramowiczówna	—	członek miejscowy czynny
doc. dr Artur Hutnikiewicz	—	" " "

Na tym zebraniu zamknięto.

(—) *Stefan Strawiński*
Sekretarz Zebrania

(—) *Ernest Pischinger*
Przewodniczący Zebrania

SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

za rok 1960

Towarzystwo Naukowe w Toruniu liczyło z końcem okresu sprawozdawczego 172 członków, wśród nich 1 honorowego, 1 dożywotniego, 2 ko-

respondentów i 168 zwyczajnych. W roku 1960 zmarło 2 członków Wydziałów. Zmarł członek miejscowy Wydziału I, ks. dziekan dr Władysław Łęga i członek miejscowy Wydziału III, profesor dr Roman Kongiel. W ciągu roku przybyło 4 członków, w tym 1 członek miejscowy Wydziału III, wystąpiło zaś z Towarzystwa dwóch członków (1 członek miejscowy Wydziału I i 1 zwyczajny). Wydziały Towarzystwa miały łącznie 110 członków, w tym 38 członków czynnych, 29 miejscowych i 43 zamiejscowych. Wydziały w okresie tym utraciły 3 członków – dwóch zmarło, 1 wystąpił, powołano zaś 1 członka miejscowego, a 9 członków miejscowych przeszło do kategorii członków czynnych Wydziałów. Przy Wydziałach pracowało 11 komisji naukowych. Komisje te liczyły w dniu 31 grudnia 1960 roku 94 członków oraz 92 współpracowników.

Zarząd Towarzystwa pracował w składzie: prezes – Konrad Górski, wiceprezes – Henryk Szarski, sekretarz – Antoni Swinarski, skarbnik – Stefan Dembiński, członkowie Zarządu – Artur Hutnikiewicz, Marian Niklewski, Jan Zakrzewski. W dniu 4 maja 1960 r. wobec rezygnacji Mariana Niklewskiego ze stanowiska członka Zarządu, Zarząd dokooptował na jego miejsce Kazimierza Biskupskiego. Poza tym w skład Zarządu wchodził przewodniczący Wydziałów: Bronisław Włodarski, Tadeusz Czeżowski, Jan Zabłocki. W roku sprawozdawczym Zarząd odbył 10 posiedzeń. Przy Zarządzie działało 6 komisji, Redakcja Naczelna TNT i Międzywydziałowy Komitet Redakcyjny „Sprawozdań TNT”.

Komisja do spraw zleconych prac naukowych w okresie sprawozdawczym zajmowała się przyjmowaniem i opiniowaniem wniosków o subwencje na badania naukowe oraz opiniowaniem umów-zleceń na wykonanie prac naukowych. Skład Komisji był następujący: przewodniczący – Sekretarz Generalny, Antoni Swinarski, członkowie – Karol Górski, Wojciech Hejnosz, Halina Turska, Zofia Abramowiczówna, Juliusz Czopek, Alina Ulińska. Komisja do spraw zleconych prac nienaukowych pracowała w składzie: przewodnicząca – Krystyna Porębska, członkowie – Amalia Rosińska i Maria Chełmicka. Komisja do prac popularnonaukowych miała skład następujący: przewodnicząca – Jadwiga Lechicka, członkowie – Walerian Preisner, Wanda Zabłocka. Komisja Biblioteczna miała skład: przewodniczący – Walerian Preisner, członkowie – Leonid Żytkowicz i Jan Zabłocki. Komisja ta w okresie sprawozdawczym posiedzeń nie miała. W skład Komisji Odczytowej wchodził: członkowie – Bronisław Nadolski, Jadwiga Lechicka, Wanda Zabłocka. Komisja Rewizyjna działała w składzie: członkowie – Wojciech Hejnosz, Wilhelmina Iwanowska, zastępcy członków Komisji – Eugeniusz Słuszkiewicz, Leonid Żytkowicz. W okresie sprawozdawczym Komisja odbyła 1 posiedzenie.

Redakcja Naczelna pracowała w składzie następującym: redaktor naczelny – Artur Hutnikiewicz, członkowie – Karol Górski, Wojciech Hejnosz, Halina Turska, Bronisław Nadolski, Józef Mikulski, Alina Ulińska.

Międzywydziałowy Komitet Redakcyjny „Sprawozdań TNT” pracował w składzie: przewodnicząca – Halina Turska, członkowie – Tadeusz Czeżowski, Henryk Szarski i Bronisław Włodarski. W okresie sprawozdawczym wydano drukiem: 1) Sprawozdania TNT nr 12 (za rok 1958) ark. wyd. 5. Przygotowano i oddano do druku Sprawozdania TNT nr 13 (za rok 1959). Równocześnie w okresie tym zbierano i kompletowano materiały do druku nr 14 Sprawozdań TNT za rok 1960.

Terenem prac naukowych były 3 Wydziały:

Wydział I – Nauk Historycznych, Prawniczych i Społecznych liczył z końcem 1960 roku 12 członków czynnych, 5 miejscowych, 17 zamiejscowych, łącznie więc 34 członków. W ciągu roku 1 członek zamiejscowy Wydziału zmarł, 1 miejscowy wystąpił, 4 członków miejscowych przeszło do kategorii członków czynnych. Przewodniczącym był Bronisław Włodarski, zastępcą przewodniczącego Wojciech Hejnosz, sekretarzem Karol Górski. W okresie sprawozdawczym Wydział odbył 4 posiedzenia naukowe, na których wygłoszono referaty o 4 pracach. Ponadto Wydział odbył 4 posiedzenia administracyjne otwarte i jedno posiedzenie administracyjne zamknięte w dniu 1 marca 1960 r., na którym dokonano wyboru władz Wydziału. Na przewodniczącego Wydziału został wybrany ponownie Bronisław Włodarski, na zastępcę przewodniczącego Wojciech Hejnosz, a sekretarzem został Karol Górski. Wydział posiada dwie komisje naukowe: Prawniczą i Historyczną. Komisja Prawnicza w okresie sprawozdawczym działała pod przewodnictwem Wojciecha Hejnosza, sekretarzem był Zbigniew Zdrójkowski. W końcu okresu sprawozdawczego Komisja liczyła 6 członków i 16 współpracowników. W okresie tym powołano 7 nowych współpracowników. Komisja odbyła 3 posiedzenia naukowe, na których zreferowano 3 prace. Komisja Historyczna pracowała w składzie: przewodniczący – Leonid Żytkowicz, sekretarz – Helena Piskorska. Z końcem okresu sprawozdawczego Komisja liczyła 17 członków i 12 współpracowników. Jeden członek Komisji ubył, dwóch współpracowników powołano. Komisja w roku sprawozdawczym posiedzeń nie miała.

Komitety redakcyjne Wydziału I pracowały w następującym składzie: Komitet Redakcyjny „Fontes TNT”: przewodniczący – Wojciech Hejnosz, członkowie – Karol Górski i Bronisław Włodarski. Komitet odbył w 1960 roku 2 posiedzenia. Wydano drukiem:

- 1) W. Hejnosz – *Źródła do dziejów ekonomii malborskiej, część II* (Fontes, t. 48).
- 2) Br. Pawłowski – *Protokoły Rady Stanu Księstwa Warszawskiego, tom I* (Fontes, t. 49).

W druku znajduje się tom III Akt Stanów Prus Królewskich.

Komitet Redakcyjny „Roczników TNT”: przewodniczący – Karol Górski, członkowie – Jadwiga Lechicka, Tadeusz Grudziński. W okresie sprawozdawczym Komitet odbył 4 posiedzenia. Przedmiotem tych posiedzeń były: 1) sprawy bieżące związane z produkcją bieżących zeszytów „Roczników”, 2) zapoznanie się z zasobami teki redakcyjnej wraz z określeniem stanu przygotowania poszczególnych pozycji do produkcji zarówno od strony formalnej, jak i rzeczowej, 3) ustalenie kolejności druku dla prac przewidzianych do produkcji na rok 1961, 4) przygotowanie wniosków dla Wydziału I w przedmiocie planu wydawniczego „Roczników” na rok 1962. Wydano drukiem:

- 1) M. Gumowski – *Pieczenie miast polskich XIII i XIV w.* (Rocznik 62 z. 2).
- 2) K. Górski – *Starostowie malborscy w latach 1457–1510* (Rocznik 63 z. 1).
- 3) Z. Kolankowski – *Zapomniany prawnik XVI wieku – Jan Łączyński i jego Komentaryj Sądów Króla Jagomości* (Rocznik 63 z. 2).

Komitet Redakcyjny „Zapisek Historycznych”: przewodniczący – Marian Biskup, członkowie – Jan Gerlach i Kazimierz Jasiński, sekretarz – Terzy Ser-

czyk. W okresie sprawozdawczym wydano drukiem: Zapiski Historyczne, tom XXV z. 1, 2 i 3-4. Przekazano do produkcji tom XXVI z. 1, 2 i 3. Komitet odbył 4 posiedzenia.

Wydział II Filologiczno-Filozoficzny liczył z końcem 1960 roku 9 członków czynnych, 11 miejscowych, 6 zamiejscowych, łącznie więc 26 członków. Jeden członek miejscowy przeszedł do kategorii członków czynnych. Przewodniczącym Wydziału był Tadeusz Czeżowski, zastępcą przewodniczącego Konrad Górski, sekretarzem Artur Hutnikiewicz. Wydział odbył 4 posiedzenia naukowe, na których przedstawiono 10 prac. W okresie sprawozdawczym odbyły się również 2 posiedzenia administracyjne zamknięte, 2 administracyjne zwyczajne oraz 1 administracyjno-naukowe, poświęcone omówieniu perspektywicznych planów wydawniczych na rok 1962. Wydział zorganizował ponadto 2 odczyty publiczne: jeden z referatem członka zamiejscowego Stanisława Urbańczyka, pt. „Zanik samogłosek pochyłonych w polszczyźnie literackiej”, drugi z referatem prof. Stanisława Rosponda z Wrocławia, pt. „Nazwiska Ślązaków”. W obrębie Wydziału działały 4 komisje naukowe oraz Komitet Redakcyjny Prac Wydziału Filologiczno-Filozoficznego. Prace w komisjach przedstawiały się następująco:

Komisja Filologiczna liczyła 17 członków i 16 współpracowników. Przewodniczącym był Bronisław Nadolski, zastępcą przewodniczącego Eugeniusz Słuszkiewicz, sekretarzem Bożena Osmólska-Piskorska. Komisja odbyła 1 posiedzenie naukowe, na którym zreferowano 2 prace. Komisja Filozoficzna liczyła 13 członków i 6 współpracowników. Przewodniczącym był Henryk Elzenberg, sekretarzem Stanisław Gerstmann. Komisja odbyła 5 posiedzeń, na których przedstawiono 5 prac. Komisja Historii Sztuki liczyła 9 członków i 6 współpracowników. Przewodniczącą była Jadwiga Puciata-Pawłowska, sekretarzem Zygmunt Kruszelnicki. W okresie sprawozdawczym powołano nowego współpracownika w osobie mgra Jerzego Frycza. Komisja odbyła 3 posiedzenia naukowe, na których przedstawiono 3 prace. Komisja Bibliografii i Bibliotekoznawstwa liczyła 7 członków i 19 współpracowników. Przewodniczącym był Stefan Burhardt, sekretarzem Leopold Rozental. Komisja odbyła 1 zebranie naukowe z 1 referatem.

Komitet Redakcyjny Prac Wydziału Filologiczno-Filozoficznego działał w następującym składzie: przewodniczący – Halina Turska, członkowie – Zofia Abramowiczówna, Tadeusz Czeżowski, Bronisław Nadolski, Jadwiga Puciata-Pawłowska, Kazimierz Sośnicki. W roku 1960 wydano drukiem:

- 1) Praca zbiorowa – *Bibliografia czasopism pomorskich*. (Prace Wydz. Fil.-Filoz., tom VIII z. 3, ark. wyd. 23)
- 2) F. Indan – *Pozytywizm etyczny Emila Durkheima* (Prace Wydz. Fil.-Filoz., tom IX z. 1, ark. wyd. 8).
- 3) M. Dunajówna – *Z dziejów toruńskiego czasopisma „Thornische Wöchentliche Nachrichten und Anzeigen” (1760–1772)*. (Prace Wydz. Fil.-Filoz. tom IX z. 2, ark. wyd. 16, 5).
- 4) Z. Abramowiczówna – *Komentarz krytyczny i egzegetyczny do Plutarcha „Quaestiones Convivales” ks. I i II*. (Prace Wydz. Fil.-Filoz. tom IX z. 3, ark. wyd. 18).

Z początkiem stycznia 1961 r. ukazała się jako t. X, z. 1 praca Bronisława Nadolskiego pt. *Życie i działalność naukowa uczonego gdańskiego Bartłomieja Keckermanna* (12,25 ark.). W opracowaniu redakcyjnym znajdowały się prace:

- 1) St. Gerstmann – *Cechy temperamentu i ich zmienność u dzieci.*
- 2) Praca zespołowa – *Słownik rymów Stanisława Trembeckiego.*
- 3) L. Gumański – *Elementy sądu a istnienie.*
- 4) M. Lipowska – *Koncepcja wykształcenia ogólnego w programach z lat 1919–1922.*
- 5) Praca zbiorowa – *Teka Komisji Historii Sztuki II.*

Z wyjątkiem *Słownika rymów Trembeckiego* wszystkie pozycje znajdują się już w produkcji.

Wydział III – Matematyczno-Przyrodniczy liczył z końcem roku sprawozdawczego 17 członków czynnych, 13 członków miejscowych i 20 członków zamiejscowych, łącznie więc 50 członków. W okresie tym Wydział stracił 1 członka miejscowego. Zmarł profesor dr Roman Kongiel. Powołano 1 członka miejscowego, zaś 4 członków miejscowych przeszło do kategorii członków czynnych. W roku 1960 przewodniczącym Wydziału był Jan Zabłocki, zastępcą przewodniczącego Witold Zacharewicz, sekretarzem Alina Ulińska. W okresie sprawozdawczym Wydział odbył 3 posiedzenia naukowe, na których zgłoszono i przyjęto 17 prac do druku, w tym 4 z dziedziny astronomii, 5 z botaniki, 7 z chemii i 1 z geografii. Oprócz posiedzeń naukowych Wydział odbył 4 posiedzenia administracyjne. Posiedzenie dnia 7 stycznia było poświęcone zorganizowaniu akademii i innych form uczczenia pamięci zmarłego profesora dra Jana Prüffera. Treścią pozostałych posiedzeń były dyskusje nad regulaminem redaktorów działów i regulaminem dla autorów, wybory do agend redakcyjnych Wydziału i do Redakcji Naczelnej TNi, sprawy związane z usprawnieniem przyjmowania zgłoszonych prac do druku oraz opracowanie planu wydawniczego na rok 1962.

Terenem pracy naukowej Wydziału były komisje: Komisja do badań przyrodniczych Pomorza i Pojezierza Mazurskiego, Astronomiczna, Chemiczna, Geograficzna, Muzeum Kopernika. Komisja Chemiczna: skład Komisji w stosunku do ubiegłego roku w okresie sprawozdawczym nie uległ zmianie. Działalność Komisji ograniczała się do odbywania w odstępach dwutygodniowych zebrań, na których wygłaszano referaty połączone z dyskusjami. Dotyczyły one zarówno tematyki badań poszczególnych katedr chemicznych Uniwersytetu M. Kopernika, jak również współczesnych zagadnień z różnych dziedzin chemii. Wygłoszono ogółem 10 referatów. Na zebraniach omawiano jednocześnie zagadnienia aktualne natury dydaktycznej i organizacyjnej dotyczące spraw wspólnych dla poszczególnych katedr. Komisja Geograficzna w dalszym ciągu zajmowała się pracami nad monografią geograficzną ziemi chełmińskiej. Skład Komisji i jej władze w stosunku do roku 1959 nie uległy zmianie.

Komitet Redakcyjny „*Studia Societatis Scientiarum Torunensis*” w okresie sprawozdawczym pracował w składzie następującym: przewodniczący – Józef Mikulski, członkowie sekcji: Sectio A (Mathematica-Physica) – St. Jaśkowski, Sectio B (Chemia) – A. Basiński, Sectio C (Geographia-Geologia) – R. Galon, Sectio D (Botanica) – J. Zabłocki, Sectio E (Zoologia) – I. Mikulska, Sectio F (Astronomia) – W. Dziewulski, Sectio G (Physiologia) – J. Hurynowicz.

Wydano drukiem:

- 1) A. Ulińska i Z. Mańkowski – *Polimery i kopolimery bromku winylu* (Sectio B, vol. II nr 2).
- 2) J. Krupowicz i R. Zaborowska – *Synteza barwników azowych z produktów pirolizy kalafonii* (Sectio B, vol. II nr 3).
- 3) Z. Czerwiński, K. Klimczak, A. Benedykt – *Zmiany form krystalicznych KBr i K₂SO₄ pod wpływem adsorpcji jonów na powstających kryształach* (Sectio B, vol. II nr 4).
- 4) M. Czakis – *O niektórych własnościach rodanortęcianów metali alkalicznych i ciężkich* (Sectio B, vol. II nr 5).
- 5) I. Hołownia – *Kilka obserwacji nad grzybami wyższymi Torunia* (Sectio D, vol. IV nr 1).
- 6) Z. Michno-Zatorska – *Zjawisko antagonizmu między Trichoderma viridae Pers. a Stereum Purpureum Pers.* (Sectio D, vol. IV nr 2).
- 7) W. Zabłocka i A. Rozej – *Zimowanie uredospor rdzy żdźbłowej (Puccinia Graminis Pers. Var. Secalis Erikss. et Henn.)* (kolol Torunia (Sectio D, vol. IV nr 3).
- 8) J. Zabłocki – *Pinus Króli, nowy gatunek sosny trzeciorzędowej z pokładów soli kamiennej w Wieliczce* (Sectio D, vol. IV nr 4).
- 9) H. Jaworska – *Badania anatomiczne mieszańca naturalnego Saxifraga Caesia L. x S. Aizoides L.* (Sectio D, vol. IV nr 5).
- 10) I. Mikulska i B. Węgorowska – *Receptaculum seminis biseksualnych i partenogenetycznych gatunków rodzaju Otiorrhynchus Germ. (Curculionidae, Coleoptera)* (Sectio E, vol. V nr 5).
- 11) A. Błażejewska – *Studia nad biologią stodyzka rzepakowego* (Sectio E, vol. V nr 6).
- 12) St. Gaska – *The Motions of Giant Stars of Populations I and II* (Sectio F, vol. III nr 1).
- 13) W. Dziewulski – *Visual Observations of the Cepheid A \bar{W} Persei* (Sectio F, vol. III nr 1).
- 14) W. Dziewulski – *Visual Observations of the Eclipsing Variable RT Coronae Borealis* (Sectio F, vol. III nr 1).
- 15) C. Iwaniszewska – *Interstellar Exinction and Distribution of Stars in the Sagita Field* (Sectio F, vol. III nr 2).
- 16) J. Hurynowicz, H. Nowicka, Z. Bargiel – *Wpływ Schizandra chinensis Baill na EEG królika w ostrym zmęczeniu* (Sectio F, vol. I nr 2).
- 17) K. Kępczyński – *Zespoły roślinne jezior Skępskich i otaczających je łąk* (Studia, Supplementum VI).

Działalność statutowa Towarzystwa, którego zadania w zakresie twórczości naukowej realizują wymienione poprzednio wydziały i komisje, przejawiała się w okresie sprawozdawczym w następujących zasadniczych kierunkach: a) akcji wydawniczej publikacji naukowych, b) przeprowadzaniu badań naukowych, c) produkcji mikrofilmowej, d) akcji wymiany wydawnictw i gromadzeniu księgozbioru dzieł naukowych, e) akcji odczytowej.

Akcja wydawnicza jest obrazem dorobku naukowego członków Towarzystwa

oraz miernikiem wniknięcia Towarzystwa w problemy regionalne. Plan wydawniczy Towarzystwa na rok 1960 obejmował 31 pozycji o objętości 249,5 ark. Wydano 28 pozycji o objętości 261,2 ark. Zatem pod względem ilości pozycji plan nie został wykonany, gdyż 2 prace złożone zostały za późno do teki redakcyjnej i przeszły w drodze poślizgu do planu na rok 1961, a limit arkuszowy przy zmniejszonej ilości tytułów został przekroczony o 11,7 arkuszy, co jest objawem niekorzystnym, powodującym trudności natury finansowej. Pod względem techniki wykonania prac wydano:

metodą typograficzną	10 prac o objętości	151,75 ark.
" offsetową	18 " "	109,45 "

Udział poszczególnych Wydziałów w produkcji wydawniczej w roku 1960 przedstawił się jak następuje:

Wydział I	5 pozycji	—	ark.	85,50
Wydział II	4 pozycje	—	"	65,50
Wydział III	15 pozycji	—	"	62,95
Wydawnictwa ogólne	4 pozycje	—	"	47,25
razem:				28 pozycji — ark. 261,20

Ogólny koszt produkcji wydawniczej z planu na rok 1960 wynosił:

honoraria (§ 3)	zł	381.382,26
koszty rzeczowe produkcji (§ 9)	zł	543.904,04
razem:		zł 925.286,30

Stanowi to średnio 3.540,— zł za arkusz w stosunku do 3.361,— w roku 1959. Utrzymanie przeciętnych kosztów produkcji na poziomie nieznacznie wyższym niż w roku 1959 — przy znacznie większym wzroście kosztów poligraficznych (wprawdzie dopiero od połowy roku) — było możliwe dzięki wydaniu w roku sprawozdawczym 109,45 ark., przeważnie prac Wydziału III, techniką offsetową. Koszt druku prac Wydziału III z uwagi na liczne wykresy, tabele, mapy itd. jest najdroższy i kształtował się już w 1959 r., tj. przed zwyżką kosztów poligraficznych, przeciętnie na zł 2.400,— od arkusza, gdy równocześnie druk arkusza prac Wydziału I i II kosztował przeciętnie tylko 1.810,— zł. Przy obecnej zwyżce kosztów poligraficznych koszt druku 1 arkusza prac Wydziału III przy stosowaniu techniki typograficznej podniósłby się co najmniej do 3.000,— zł od arkusza, co przy stosowaniu tej techniki w stosunku do obecnych kosztów wydania prac tego Wydziału techniką offsetową (2.050 zł za arkusz), byłoby poważnym obciążeniem funduszu wydawniczego Towarzystwa pociągającym za sobą konieczność znacznego zmniejszenia limitu arkuszowego w planie wydawniczym Towarzystwa.

Ważnym kierunkiem działalności Towarzystwa są badania naukowe. Plan badań naukowych na rok 1960 przewidywał 18 badań, na które preliminowano zł 45.920,—. Przeprowadzono tylko 14 badań z nakładem finansowym Towarzystwa na łączną kwotę zł 36.165,60. Plan badań naukowych zrealizowany został w roku sprawozdawczym pod względem rzeczowym i finansowym tylko w ca 78%;

tłumaczy się to tym, że kilka zamierzonych badań w roku 1960 nie zostało rozpoczętych. Przeprowadzone w roku sprawozdawczym przy pomocy Towarzystwa badania naukowe ilustruje podane zestawienie:

Lp.	Wydział	Kierownik badań	Tematyka badań
1	<u>I</u>	Doc. dr Marian Biskup	„Akta Stanów Prus Królewskich”, tom IV,V
2		Prof. dr Wojciech Hejnosz	„Źródła do dziejów ekonomii malborskiej” tom III,IV
3		Prof. dr Leonid Żytkowicz	„Inwentarze dóbr biskupstwa wrocławskiego” tom IV
4		Prof. dr Karol Górski	„Medytacje dominikańskie z roku 1523”
5		Prof. dr Karol Górski	„Metryka Koronna z okresu wojny trzynastoletniej o Pomorze”
6		Doc. dr Kazimierz Żurowski	„Grodziska wczesno-średniowieczne na terenie Kujaw, Ziemi Chełmińskiej i Dobrzyńskiej”
7		Prof. dr Maria Znamierowska-Prüfferowa	1. „Folklor taneczny na Kujawach, Pałukach i Kaszubach” 2. „Folklor muzyczny Kujaw i Pałuk” 3. „Kultura materialna i folklor Pałuk”
8	<u>II</u>	Doc. dr Stanisław Gerstmann	„Postawy emocjonalne dzieci w kontaktach społecznych”
9		Doc. dr Jadwiga Puciata-Pawłowska	„Widoki architektury Torunia w gwaszach T. Radkiego”
10		Doc. dr Jadwiga Puciata-Pawłowska	„Rafał Hadziewicz – artysta, malarz 1809–1886”
11		Prof. dr Halina Turska	„Dialekty kujawski, chełmiński i dobrzyński i ich ekspansja na obszary sąsiednie”
12		Prof. dr Bronisław Nadolski	„Życie literackie i naukowe Torunia w dobie Odrodzenia”
13	<u>III</u>	Prof. dr Rajmund Galon	„Jeziora brodnickie z punktu widzenia geomorfologii i hydrografii”
14		Doc. dr Ludmiła Roszkówna	„Monografia okolic Biskupina i Kruszewicy i próba rekonstrukcji krajobrazu”

Działalność Pracowni Mikrofilmowej szła i w tym roku w 3 zasadniczych kierunkach, a mianowicie: polegała ona na: a) mikrofilmowaniu materiałów naukowych dla własnych zasobów TNT, b) mikrofilmowaniu – w ramach współpracy z Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie – materiałów z archiwaliów pomorskich dla ich zabezpieczenia, c) wykonywaniu reprodukcji mikrofilmowych materiałów naukowych na zamówienie różnych placówek naukowych i indywidualnych badaczy. Produkcja mikrofilmowa ilościowa w roku sprawozdawczym przedstawia się, jak następuje:

Negatywy

1) dla Archiwum Dokumentacji Mechan. w W-wie	34.275	
2) dla różnych instytucji nauk. i indywid. nauk.	7.006	
3) dla zasobów własnych TNT	<u>3.546</u>	44.827

Pozytywy

1) dla różnych instytucji nauk. i indyw. nauk.	15.452	
2) dla zasobów własnych TNT	<u>548</u>	16.000

razem 60.827

Jest to mniej od produkcji w roku 1959 o 16.481 zdjęć, co spowodowane zostało zleceniem Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie wykonania w roku 1960 tylko 34.275 zdjęć w stosunku do zlecenia w roku 1959 na 65.500 zdjęć. Uszczerbek ten został w części wyrównany przyjmowaniem w szerszym zakresie zleceń od innych placówek naukowych. Do tych należą między innymi: Archiwum Państwowe w Bydgoszczy, Archiwum Państwowe w Inowrocławiu, Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Pracownia Historii Języka Polskiego PAN w Warszawie, placówki Uniwersytetu M.Kopernika, jak: Zakłady Chemii Organicznej, Fizyki Doświadczalnej, Technologii Chemicznej, Geografii Ekonomicznej, Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa, Zoologii Systematycznej, Zoologii Ogólnej, Neurofizjologii, Katedra Historii Polskiej i Powszechnej, Katedra Filologii Polskiej, Instytut Historyczny, Obserwatorium Astronomiczne oraz Filharmonia Pomorska w Bydgoszczy, Muzeum Pomorskie w Toruniu i Książnica Miejska w Toruniu.

Ogólny koszt utrzymania Pracowni Mikrofilmowej łącznie z surowcami, wydatkami personalnymi itd. wynosił w roku 1960 zł 91.910,80. Wpływy gotówkowe z produkcji mikrofilmowej w roku 1960 wynosiły 59.424,25 zł, a wartość produkcji dla zasobów TNT – 7.727,80 zł, zatem wartość całej produkcji oblicza się na 67.222,05 zł. Dopłata Towarzystwa do produkcji mikrofilmowej wynosiła w roku 1960 – zł 24.688,75. W kwocie tej mieści się jednorazowy większy wydatek na remont Pracowni w wysokości 4.252,- zł. Zgodnie z zaleceniem PAN Zarząd Towarzystwa dążyć musi w roku 1961 do dalszego usprawnienia pracy w Pracowni Mikrofilmowej, tak aby wartość produkcji wyrównała ponoszone koszty.

Towarzystwo utrzymywało dalszą, ożywioną wymianę swoich wydawnictw z innymi instytucjami naukowymi w kraju i za granicą. W roku sprawozdawczym utrzymywaliśmy stosunki wymienne w kraju z 41 instytucjami, za granicą z 154 instytucjami w 27 krajach.

Otrzymaliśmy egz. wymiennych od instyt. krajowych	383	
" " " " zagran.	<u>1.437</u>	1.820
Wystaliśmy " " do " kraj.	196	
" " " " zagran.	1.479	1.675

Dzięki tej wymianie Towarzystwo dysponuje poważnym zbiorem dzieł naukowych, pochodzących z kilkudziesięciu krajów. Księgozbiór ten wynosił na dzień 31 XII 1960 r. – 31.741 tomów. Znajduje się on w depozycie mieszczącej się w gmachu Towarzystwa Książnicy Miejskiej, która we własnym zakresie wyko-

nuje wszelkie czynności wchodzące w zakres bibliotekarskich opracowań. Wartość szacunkowa księgozbioru Towarzystwa w depozycie Książnicy Miejskiej na dzień 31 XII 1960 r. wynosiła 386.599,— zł. Towarzystwo prenumerowało w roku sprawozdawczym 5 czasopism zagranicznych i 15 krajowych.

Ważną rolę w popularyzacji wiedzy — poza akcją wydawniczą — stanowią odczyty i referaty wygłaszane przez członków, względnie sprowadzonych z innych ośrodków naukowych prelegentów, czy to na posiedzeniach naukowych Wydziałów i Komisji, czy też w formie odczytów publicznych. Na posiedzeniach naukowych Wydziałów i Komisji przedstawiono 46 referatów. Do akcji odczytowej w formie odczytów publicznych włączało się Towarzystwo przez swych członków, wygłaszających referaty na licznych imprezach zorganizowanych przez różne organizacje społeczne. Poza tym zorganizowało Towarzystwo w roku sprawozdawczym we własnym zakresie 7 publicznych odczytów, w tym jedną sesję naukową z okazji Obchodu Tysiąclecia Państwa Polskiego.

Zbiory muzealne Towarzystwa są nadal w depozycie w Muzeum Państwowym w Toruniu.

Towarzystwo zatrudniało w roku sprawozdawczym 14 pracowników: w Dyrekcji Administracyjnej: 3 siły na pełnym etacie, 1 siłę administracyjną na półetacie, 2 siły finansowe na pełnym etacie, 1 siłę posługową na półetacie. W Redakcji Naczelnej TNT — 1 siłę na pełnym etacie i 1 siłę posługową na ryczałcie. W Pracowni Mikrofilmowej: 3 siły na pełnym etacie, 1 siłę techniczną na ryczałcie, 1 siłę posługową na ryczałcie. Dyrektorem Administracyjnym był mgr Alojzy Kirstein, Sekretarzem Redakcji Naczelnej — mgr Amalia Rosińska, Kierownikiem Pracowni Mikrofilmowej — mgr Krystyna Porębska, Kierownikiem Sekretariatu — Helena Jeśmanowa, Kierownikiem Sekcji Finansowej — Agnieszka Orłowska, a Kierownikiem Sekcji Wymiany — Maria Chelwicka.

Przedstawione sprawozdanie ilustruje osiągnięcia i braki 85. roku istnienia Towarzystwa. Do niewątpliwych osiągnięć zaliczyć należy znaczne uregulowanie prac związanych z wydawnictwami Towarzystwa. W porównaniu do kosztów pokrewnych instytucji Towarzystwo nasze wykazuje prawie najmniejszy koszt arkusza wydawniczego. W akcji wydawniczej nadal istnieją trudności w terminowym i zgodnym z przepisami dostarczaniu maszynopisów przez autorów. Znaczna zwyżka kosztów druku wprowadzona od 1 lipca 1960 r. poważnie zwiększyła dotychczasowe koszty. Zmusza to Zarząd Towarzystwa do rygorystycznego przestrzegania tak zgłoszonej objętości prac, jak i przepisowego przygotowania edytorskiego oddawanych maszynopisów. Znaczna zwyżka kosztów druku spowodować może w roku 1961 zmniejszenie limitu wydawniczego Towarzystwa. Do osiągnięć roku sprawozdawczego zaliczyć należy także dalszy wzrost wymiany wydawnictw z zagranicą i uzyskanie tą drogą cennych pozycji bibliotecznych. Przeprowadzona z ramienia PAN w pierwszych dniach stycznia szczegółowa kontrola działalności Towarzystwa za okres ostatnich lat wykazała bardzo sprawną organizację administracji i księgowości Towarzystwa, za co się należy słowa szczególnego uznania p. dyrektorowi mgr Alojzemu Kirsteinowi, jak i wszystkim pracownikom Towarzystwa.

Jeżeli omówiono w największym skrócie osiągnięcia, należy wspomnieć

także i o niedociągnięciach zaobserwowanych w tym okresie. Nadal niezadawalająco przedstawia się kolportaż wydawnictw Towarzystwa prowadzony wyłącznie przez „Dom Książki”. Powoduje to stały i poważny wzrost zapasów magazynowych. Wartość magazynowa wydawnictw Towarzystwa wynosi w chwili obecnej 976.667,— zł. Niekorzystnie przebiegało w roku sprawozdawczym wykorzystanie subwencji na zgłoszone badania naukowe. Z niewielkiej łącznej kwoty 45.920,— zł wykorzystano zaledwie 78%. W planach Zarządu Towarzystwa jest dążenie do zmniejszenia liczby badań, tak aby kwot przeznaczonych na badania nie rozproszkowywać, lecz przeciwnie skondensować na niewielkiej ilości badań szczególnie cennych i ważnych dla statutowej działalności Towarzystwa. Wykazana strata w działalności Pracowni Mikrofilmowej w wysokości około 20.000 zł należy również do ujemnych objawów roku sprawozdawczego. Udział wartości produkcji dla zasobów własnych Towarzystwa stanowi mniej niż 10% ogólnego kosztu utrzymania. Zatem większość produkcji, i to produkcji deficytowej, wykonywana była jako prace usługowe. Ta sytuacja musi ulec w roku 1961 radykalnej zmianie.

Aktywny udział przedstawicieli Towarzystwa w Komitecie Millennialnym Województwa, w Komisji Koordynacyjnej przy PMRN, w Komisji Towarzystw Naukowych przy PAN, rozpoczęta akcja popierania i organizacji wydawnictw monograficznych poszczególnych miast Pomorza, wzmoczona w roku sprawozdawczym akcja odczytowa pozwala stwierdzić, że w 85. roku istnienia Towarzystwo Naukowe w Toruniu jest nadal prężne i pełne dynamiki rozwojowej.

(—) Antoni Swinarski

Sekretarz Generalny TNT

(—) Konrad Górski

Prezes Zarządu TNT

SPRAWOZDANIE SKARBNIKA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU za rok 1960

Rachunkowość TNT prowadzona była w roku sprawozdawczym zgodnie z postanowieniami zarządzenia Ministra Finansów z dnia 27 III 1958 r. w sprawie zasad opracowywania projektów budżetu, prowadzenia rachunkowości oraz sporządzania sprawozdań przez instytucje społeczne dotowane z budżetu Państwa (Mon.P. poz. 166).

Przedkładając sprawozdanie z wykonania budżetu, bilans na dzień 31 grudnia 1960 r. i sprawozdanie analityczne, które wyłożone zostały na stole prezydialnym i z którymi w szczegółach zebrani mogli się zapoznać, chciałbym dodać do powyższych dokumentów następujące uwagi, pozwalające zebrany zorientować się w całokształcie zamknięć rachunkowych, porównać wyniki roku 1960 z odpowiednimi wynikami roku 1959 i ocenić sytuację finansową naszego Towarzystwa:

I. Rachunek wyników za rok 1960 zamyka się po obydwóch stronach kwotą 1.456.446,- zł.

Po stronie dochodów składają się na powyższy wynik między innymi następujące pozycje:

składki członków	5.922,-	zł
sprzedaż mikrofilmów	57.908,-	"
sprzedaż wydawnictw	145.249,-	"
wydawnictwa r. 1960 nie sprzedane i pozostałe w magazynie	222.719,-	"
dotacja PAN	867.500,-	"
wydawnictwa TNT oddane nieodpłatnie przez PWN	120.790,-	"

Po stronie rozchodów przedstawiają się wydatki, jak następuje:

koszty działalności TNT	355.671,-	zł
wydawnictwa: honoraria autorów	381.392,-	
druk itd.	543.904,-	925.286,- "

Rachunek wyników wykazuje za rok 1960 nadwyżkę w sumie

175.488,- zł

II. Bilans Towarzystwa, który na dzień 31 XII 1959 r. zamykał się po obydwóch stronach sumą 1.834.453,- zł, zamknięty został na koniec roku sumą 2.126.453,- zł. Zwiększenie sum bilansowych o 291.999,- zł rozkłada się na poszczególne pozycje bilansu, jak następuje: w aktywach uległy podwyższeniu środki podstawowe o 39.462,- zł, która to podwyżka powstała głównie z podniesienia wartości księgozbiorów własnych TNT. W środkach obrotowych uległy podwyższeniu zapasy wydawnictw o 310.218,- zł. Na podwyżkę powyższą składają się wydawnictwa z roku 1960 dotychczas nie sprzedane oraz wydawnictwa przekazane nieodpłatnie przez PWN. Wartość produkcji w toku podniosła się ze 183.561,- zł o 38.653,- zł na 222.214,- zł. Zmniejszeniu uległa suma gotówki ze 157.534,- zł o 25.344,- zł do 132.190,- zł. Suma dłużników uległa obniżeniu ze 184.605,- zł o 69.864,- zł do 114.741,- zł. Po stronie pasywów fundusz środków podstawowych uległ podniesieniu o 39.462,- zł, a więc w równowartości podniesienia sumy środków podstawowych po stronie aktywów. Fundusz środków obrotowych wynosi 1.394.120,- zł i uległ podniesieniu w porównaniu z rokiem 1959 o sumę 175.833,- zł, odpowiadającą rachunkowi wyników. Zobowiązania podniosły się z kwoty 7.465,- zł do kwoty 84.168,- zł, czyli o 76.703,- zł. W kwocie powyższej mieszczą się dwie sumy przekazane przez PMRN w Kruszwicy w kwocie 50.000 zł, i przez Wydział Kultury PWRN w Bydgoszczy w sumie 15.000,- zł, przeznaczone na określone wydawnictwa.

III. Szczegółowe wyjaśnienie pochodzenia podwyżki sum bilansowych, a tym samym majątku Towarzystwa, o prawie 300.000 zł – konieczne było dla zobrazowania stanu płynności majątkowej naszego Towarzystwa. W roku 1960 gotówkowe wpływy Towarzystwa wyniosły ca 1.100.000,- zł. Wydatkowano natomiast

BILANS

Towarzystwa Naukowego w Toruniu

AKTYWA

Wyszczególnienie	Sumy	
	szczegółowe	ogólne
Środki podstawowe		
1. Nieruchomości:		
budynek przy ul. Wysokiej 16	58.296,-	58.296,-
2. Ruchomości:		
a) urządzenia biura TNT	26.969,54	
b) " " Redakcji	6.229,71	
c) " Pracowni Mikrofilmowej	41.856,11	
d) " Pracowni Palynologicznej	15.404,80	
e) " Pracowni Polowej	<u>40.384,58</u>	130.844,74
3. Księgozbiory:		
a) biblioteka w depozycie „Książnicy Miejsk.”	386.599,41	
b) " podręczna	1.065,81	
c) " w użytkowaniu Redakcji	1.949,-	
d) archiwum wydawnictw TNT	<u>2.307,44</u>	391.921,66
4. Archiwum mikrofilmów	<u>67.100,55</u>	67.100,55
5. Zbiory muzealne	<u>1,-</u>	1,-
Środki pieniężne		
a) gotówka w banku	131.822,73	
b) gotówka w kasie	367,66	132.190,39
Materiały		
1. materiały pomocnicze i surowce	<u>25.970,-</u>	25.970,-
2. drobne krótkotr. przedm. w użytkow.	<u>4.961,79</u>	4.961,79
3. wyroby przemysłowe		
a) wydawnictwa w magazynie TNT	602.041,38	
b) " w komisie PWN – Łódź	251.151,50	
c) " „Dary w naturze” w komisie PWN – Warszawa	119.477,65	
d) " w komisie „Antykwariat” Bdg.	3.946,98	
e) " w komisie PTTK – Toruń	<u>49,50</u>	976.667,01
f) mikrofilmy gotowe	<u>1.544,61</u>	1.544,61
Wartość produkcji w toku	<u>222.214,21</u>	222.214,21
Koszty rozliczenia	<u>5.177,83</u>	5.177,83
Wierzyciele	<u>76.008,60</u>	76.008,60
Dłużnicy	<u>33.555,05</u>	33.555,05
		<u><u>2.126.453,44</u></u>

Toruń, dnia 8 lutego 1961 r.

Sporządził: (–) Agnieszka Orłowska

(–) Alojzy Kirstein

St. Księgowy

Główny Księgowy TNT

ZAMKNIĘCIA

na dzień 31 grudnia 1960 r.

PASYWA

Wyszczególnienie	Sumy	
	szczegółowe	ogólne
1. Fundusz w środkach podstawowych	<u>648.163,95</u>	648.163,95
2. Fundusz w środkach obrotowych	<u>1.394.120,54</u>	1.394.120,54
3. Dochody do rozliczenia		
a) PMRN – Kruszwica	50.000,-	
b) PWRN – Wydział Kultury, Bydgoszcz	<u>15.000,-</u>	65.000,-
4. Wierzyciele	<u>15.386,60</u>	15.386,60
5. Dłużnicy	<u>689,70</u>	689,70
6. Rozrachunki publiczno-prawne	<u>1.492,65</u>	1.492,65
7. Wynagrodzenia pracowników TNT	<u>1.600,-</u>	1.600,-
		<u><u>2.126.453,44</u></u>

(-) Antoni Swinarski

Sekretarz Generalny TNT

DOCHODY

Wyszczególnienie	Sumy	
	szczegółowe	ogólne
61 Dochody z działalności statutowej		
61/1 Wpływy składek członkowskich w 1960 r.	5.922,-	
61/2 Drobne dochody z §6	483,45	
61/3 Sprzedaż mikrofilmów	<u>57.908,75</u>	64.314,20
63 Dochody z produkcji niewydzielonej		
a) dochody ze sprzedaży wydawnictw	145.249,51	
b) wartość pozostałych egz. z produk. 1960 r.	<u>222.719,44</u>	367.968,95
63a PMRN – Wydział Kultury – Toruń – zwrot kosztów produkcji z §3 – dot. zleconej pracy wydawniczej	<u>19.974,50</u>	19.974,50
66 Dotacje PAN	<u>867.500,-</u>	867.500,-
67 Dochody nadzwyczajne		
1) „Dary w naturze” – nieodpłatnie przekazane wydawnictwa z PWN – W-wa	120.790,-	
2) Inne:	<u>15.898,80</u>	136.688,80
		<u>1.456.446,45</u>

Toruń, dnia 8 lutego 1961 r.

Sporządził: (–) Agnieszka Orłowska

St. Księgowy

WYNIKÓW

na dzień 31 grudnia 1960 r.

ROZCHODY

Wyszczególnienie	Sumy	
	szczegółowe	ogólne
11 Koszty działalności statutowej		
1 Płace	176.217,10	
2 Ubezpieczenia i świadczenia	26.401,14	
3 Bezosobowy fundusz płac	32.569,—	
5 Podróże służbowe	14.516,—	
6 Wydatki admin.-gospodarcze	24.970,33	
9 Prace naukowo-badawcze i wydatki szkol.		
Wydatki na pomoce nauk.	1.804,50	
Koszty zużycia materiałów:		
a) koszt zużycia surowców w Pracowni Mikrof.	15.723,29	
b) " " drobnych krótkotrw.przedm. w użytkowaniu	337,98	
c) " własny wysłanych wyd. na wymianę " " " mikrofilmów na wym.	42.923,83	
" " " wydanych egz. bezpłatnie	47,—	
" " " wydanych egz. do zbiorów bibl.	3.488,71	
" " " egz. do zbiorów bibl.	1.052,—	
" " " egz. do Archiwum TNT	709,—	
d) różnice remanentowe	161,91	
§14 Inwentarz		
a) zakup inwentarza gospodarczego	1.062,—	
b) " książek i czasopism i na wymianę	8.655,87	
§15 Inwestycje pozalimitowe	1.350,—	
§24 Inne wydatki	<u>3.681,60</u>	355.671,26
13 Koszty produkcji niewydzielonej		
Ogólny koszt ukończonej w 1960 r. produkcji — 28 tytułów wydawnictw TNT	<u>925.286,30</u>	925.286,30
Nadwyżka 1960 r.		<u>175.488,89</u>
		<u><u>1.456.446,45</u></u>

(-) *Alojzy Kirstein*

(-) *Antoni Swinarski*

Główny Księgowy TNT

Sekretarz Generalny TNT

ca 1.300.000,— zł. Znacznej podwyżce sum bilansowych, a tym samym wartości majątku Towarzystwa nie odpowiada niestety w równej mierze rozwój stanu płynności majątkowej Towarzystwa. Wpływy gotówkowe wyniosły w roku 1960 ca. 1.080.000,— zł. Wydatki natomiast ca 1.280.000,— zł, przekroczyły zatem w gotówce wpływy ca 200.000,— zł. Wyrazem takiego stanu rzeczy są zmiany środków płynnych bilansu: środki pieniężne uległy zmniejszeniu o ca 25.000 zł, rachunek dłużników o ca 70.000,— zł. W pasywach uległy natomiast zobowiązania podwyższeniu o ca 76.000,— zł. Utrzymując akcję wydawniczą na wysokim poziomie w roku 1960 użyte zostały w znacznej mierze rezerwy środków płynnych, wykazane w bilansie za rok 1959. Przystępując do działalności w roku 1961 Zarząd Towarzystwa będzie musiał zatem kierować się dużą ostrożnością przy planowaniu wydatków, a w szczególności akcji wydawniczej, która stanowi zasadniczą pozycję wydatków Towarzystwa.

(—) *Stefan Dembiński*

Skarbnik TNT

(—) *Konrad Górski*

Prezes Zarządu TNT

PROTOKÓŁ KOMISJI REWIZYJNEJ

Komisja Rewizyjna Towarzystwa Naukowego w Toruniu w składzie: prof. dr Wojciech Hejnosz — przewodniczący, prof. W. Iwanowska, L. Żytkowicz, E. Słuszkiewicz — członkowie, odbyła posiedzenie w dniu 18 lutego 1961 r. w obecności skarbnika dr S. Dembińskiego, Sekretarza Generalnego prof. dr A. Swinarskiego, Dyrektora Admin. mgr A. Kirsteina i St. Księgowej A. Orłowskiej. Na wstępie zapoznana się Komisja z treścią protokołu z inspekcji przeprowadzonej w Towarzystwie w czasie od 14 do 26 I 1961 r. przez st. inspektora z Polskiej Akademii Nauk Z. Mioduszewskiego i przyjęła do wiadomości protokolarne stwierdzenie tegoż inspektora, że wydatkowanie kwot na honoraria autorskie i koszty własne wydawnictw Towarzystwa prowadzone jest z zachowaniem zasad oszczędności oraz, że księgowość jest prowadzona dobrze i opracowanie dokumentów staranne. W związku z uwagą inspektora Akademii, że Pracownia Mikrofilmowa pracuje z deficytem sięgającym w roku sprawozdawczym kwoty około 27.000,— zł, Komisja Rewizyjna zaleca Zarządowi podjęcie starań w kierunku zlikwidowania tego deficytu przez podniesienie wydajności Pracowni.

Następnie Komisja zapoznana się z bilansem Towarzystwa na rok 1960 oraz z protokołem przyjęcia tego bilansu łącznie ze sprawozdaniami finansowymi przez Biuro Finansowe PAN. Bilans ten zamyka się na dzień 31 XII 1960 r. kwotą 2.126.453,44 zł. Ponadto Komisja sprawdziła wrywkowo zapisy księgowoń z dowodami rachunkowymi i znalazła je w porządku. Na uwagę zasługuje ujemny fakt zmniejszania się w roku 1960 dochodów własnych ze sprzedaży wydawnictw o 75.900,— zł, jak również fakt otrzymania w roku sprawozdawczym przez Towarzystwo mniejszej o 150.000,— zł dotacji z Polskiej Akademii Nauk, co pociągało za sobą wyczerpanie w roku sprawozdawczym całego salda z roku 1959 łącznie z zaliczką wypłaconą w grudniu 1959 r. w kwocie 200.000,— zł PWN-owi.

Wobec powyższego Komisja Rewizyjna zaleca Zarządowi – przy nie zwiększonej dotacji w roku 1961 prowadzenie w roku 1961 szczególnie oszczędnej gospodarki.

Komisja wnosi o udzielenie Zarządowi absolutorium za rok sprawozdawczy 1960.

Toruń, dnia 18 lutego 1961 r.

Członkowie:

- (-) W. Iwanowska
- (-) L. Żytkowicz
- (-) E. Słuszkiewicz

Przewodniczący:

(-) W. Hejnosz

II

SKŁAD TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

ZARZĄD

Prezes	–	Górski Konrad
Wiceprezes	–	Szarski Henryk
Sekretarz Generalny	–	Swinarski Antoni
Skarbnik	–	Dembiński Stefan
Członkowie:	–	Hutnikiewicz Artur
	–	Biskupski Kazimierz
	–	Zakrzewski Jan

Przewodniczący Wydziałów:

Wydział I	–	Włodarski Bronisław
Wydział II	–	Czeżowski Tadeusz
Wydział III	–	Zabłocki Jan

KOMISJA REWIZYJNA

Członkowie:	–	Hejnosz Wojciech
	–	Iwanowska Wilhelmina
Zastępcy Członków:	–	Żytkowicz Leonid
	–	Słuszkiewicz Eugeniusz

CZŁONKOWIE TOWARZYSTWA

(według stanu z dnia 31 XII 1960 r. – adresy uaktualnione)

Członkowie honorowi

1. Dziewulski Władysław, dr nauk, członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk, prof. zw. astronomii UMK, Toruń, Sienkiewicza 30/32.

Członkowie dożywotni

2. ks. Czaplewski Paweł, prałat, dr fil., Turze, poczta Rukosin, pow. Tczew.

Członkowie korespondenci

3. Kostrzewski Józef, dr nauk, emer. prof. zw. prehistorii UP, Poznań, Alfreda Lampego 27/29.

4. Tymieniecki Kazimierz, dr nauk, prof. zw. historii średniowiecznej UP, Poznań, Grodziska 11.

Członkowie Wydziałów i zwyczajni

5. Abramowicz Zofia, dr fil., doc. filolog. klas. UMK, Toruń, Szymanowskiego 12/3.
6. Alexandrowicz Maria, mgr fil., lektor jęz. rosyjskiego UMK, Toruń, Mickiewicza 86/3.
7. Ampel Roman, dr fil., adiunkt przy Katedrze Astrofizyki UMK, Toruń, Moczyński 1.
8. Basińska Halina, dr fil., doc. chemii nieorganicznej UMK, Toruń, Mickiewicza 7/13.
9. Basiński Antoni, dr nauk, prof. zw. chemii fizycznej UMK, Toruń, Mickiewicza 13/7.
10. Biedermann-Kowalewska Maria, mgr fil. Toruń, Jagiellońska 21/30.
11. Bilikiewicz Tadeusz, dr nauk, prof. zw. psychiatrii Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk, Curie-Skłodowskiej 2.
12. Biskup Marian, dr fil., doc. historii powszechnej średniowiecznej UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
13. Biskupski Kazimierz, prof. nadzw. teorii państwa i prawa UMK, Warszawa, Nowy Świat 41a.
14. Błażejowski Franciszek, dr fil., adiunkt przy Katedrze Zoologii Systematycznej UMK, Toruń, Warszawska 2/5.
15. Budkowska Janina, dr fil., pracownik nauk. Słownika Mickiewiczowskiego IBL, Toruń, Bydgoska 10/3.
16. Bukowski Andrzej, dr fil., doc. historii literatury polskiej WSP w Gdańsku, Gdańsk-Wrzeszcz, Lipowa 21.
17. Burhardt Stefan, dr fil., kustosz Biblioteki Uniwersyteckiej UMK, Toruń, Rybaki 53.
18. Chełmicka Maria, referent wymiany TNT, Toruń, Klonowicza 24 m. 2.
19. Chojnacki Władysław, dr fil., adiunkt Inst. Historii PAN przy Zakładzie Historii Pomorza w Poznaniu, Leszno Wlkp., Bolesława Chrobrego 31.
20. Ciesielska Karola, mgr fil., st. archiwista Archiwum w Toruniu, Toruń, Bydgoska 45/4.
21. Cieślak Edmund, dr praw, doc. historii, samodzielny pracownik naukowy Zakładu Historii Pomorza Instytutu Historii PAN, Gdańsk-Wrzeszcz, Modzelewskiego 2/10.
22. Cieślak Tadeusz, dr praw, prof. nadzw. powszechnej historii prawa Szkoły Głównej Służby Zagranicznej, Warszawa, Marszałkowska 136 m.50.
23. Cimochoński Wacław, dr fil., doc. gramatyki porównawczej języków indoeuropejskich UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
24. Czaplński Władysław, dr fil., prof. zw. historii powszechnej nowożytnej U. im. B.B., Wrocław 2, Szewska 49.
25. Czarnocki Wilhelm Czesław, dr nauk, prof. zw. anatomii patologicznej Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk, Dębinki 7a/6.
26. Czerny Zygmunt, dr nauk, em.prof. zw. filologii romańskiej UJ, Kraków, Łobzowska 61/9.

27. Czerwiński Zenon, dr fil., doc. chemii fizycznej UMK, Toruń, Konopnickiej 20/3.
28. Czeżowski Tadeusz, dr nauk, em. prof. zw. logiki UMK, Toruń, Warszawska 20.
29. Czopek Juliusz, dr nauk ścisłych, doc. zoologii ogólnej UMK, Toruń, Słowackiego 39.
30. Dąmbaska Izydora, dr fil., prof. nadzw. filozofii UJ, Kraków, Podwale 1/5.
31. Dembiński Stefan, dr praw, radca prawny Pomorskiego Zjednoczenia Przemysłu Cukrowniczego, Toruń, Plac Rapackiego 2/7.
32. Demel Kazimierz, dr fil., prof. zw. Wydziału Rybackiego Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie, Kierownik Działu Oceanograficznego Morskiego Instytutu Rybackiego w Gdyni, Gdynia, Derdowskiego 2.
33. Dragan Marcin, doc. dr fil., dyrektor Archiwum Państwowego w Gdańsku, Gdańsk, Wały Piastowskie 5.
34. Dubikajtis Lech, dr matematyki, doc. matematyki UMK Toruń, Kraszewskiego 20/22.
35. Dygdała Adam, dr fil., zast. prof. historii Polski nowożytnej UMK, Toruń, Bydgoska 14/6.
36. Elzenberg Henryk, dr nauk, docteur ès Lettres Sorbony, em. prof. zw. filozofii UMK, Toruń, Grudziądzka 37.
37. Frycz Jerzy, mgr zabytkoznawstwa, konsultant Pracowni Konserwacji Zabytków Oddział w Toruniu, Toruń, Matejki 30.
38. Galon Rajmund, dr fil., prof. zw. geografii fizycznej UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
39. Gardzielewska Janina, Toruń, Mickiewicza 116/9.
40. Gąsiorowski Eugeniusz, mgr zabytkoznawstwa, kierownik Pracowni Konserwacji Zabytków Oddział w Toruniu, Toruń, Konopnickiej 23a/3.
41. Gąska Stanisław, mgr fil., st. asystent przy Katedrze Astronomii UMK, Toruń, Bydgoska 58/3.
42. Gerlach Jan, dr fil., doc. historii ustroju Polski i prawa polskiego UMK, Toruń, Poniatowskiego 3/8.
43. Gerstmann Stanisław, dr fil., doc. psychologii U.M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Łódź, M. Buczka 28/11.
44. Gronowski Wacław, mgr prawa, asyst. Zakładu Prawa Finansowego UW, Toruń, Słowackiego 79.
45. Górski Karol, dr fil., prof. zw. historii ziem pomorskich UMK, Toruń, Mickiewicza 61/7.
46. Górski Konrad, dr nauk, prof. zw. literatury polskiej UMK, Toruń, Bydgoska 14/4.
47. Grabowski Witold, dr med., prof. nadzw. radiologii Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk-Wrzeszcz, Curie-Skłodowskiej 4.
48. Gromadska Melityna, dr fil., doc. ochrony przyrody i ekologii UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
49. Grudzińska Stefania, mgr fil., st. asyst. przy Katedrze Astronomii UMK, Bydgoszcz, Królowej Jadwigi 1.

50. Grudziński Tadeusz, dr fil., doc. historii Polski średniowiecznej UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
51. Gumowski Marian, dr fil., prof. nadzw. numizmatyki i historii starożytnej UMK, Toruń, Szeroka 25.
52. Gupieniec Anatol, mgr fil., kustosz Muzeum Archeologicznego, Łódź, Plac Wolności 14.
53. Hanusowa Wanda, dr, doc. fizyki teoretycznej UMK, Toruń, Bydgoska 14.
54. Hejnosz Wojciech, dr nauk, prof. zw. historii ustroju Polski i dawnego prawa polskiego UMK, Toruń, Mickiewicza 36.
55. Herbst Stanisław, dr fil., prof. nadzw. historii Polski nowożytnej UW, Warszawa, Koszykowa 10/9.
56. Hiller Stanisław, dr nauk, prof. zw. histologii Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk-Wrzeszcz, Fahrenheita 4.
57. Hoszowski Stanisław, dr fil. prof. zw. historii społecznej i gospodarczej WSE w Krakowie, Kraków 2, Osiedle Rydla Bl. 8a, m. 32.
58. Hornung Zbigniew, dr fil., prof. nadzw. historii sztuki UMK, Toruń, Mickiewicza 34/6.
59. Hrabec Stefan, dr fil., prof. nadzw. filologii słowiańskiej UŁ, Łódź, Uniwersytecka 3/2.
60. Hurynowicz Janina, dr nauk, prof. zw. neurofizjologii UMK, Toruń, Mickiewicza 7/15.
61. Hutnikiewicz Artur, dr fil., doc. literatury polskiej UMK, Toruń, Kraszewskiego 22, m. 32.
62. Iwanowska Wilhelmina, dr nauk, prof. zw. astrofizyki UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
63. Jabłoński Aleksander, dr nauk, prof. zw. fizyki doświadczalnej UMK, Toruń, Grudziądzka 5.
64. Janiszewski Leszek, mgr fil., st. asystent przy Katedrze Neurofizjologii i Fizjologii Porównawczej UMK, Bydgoszcz, Chodkiewicza 27.
65. Jarzębowski Leonard, mgr fil., Toruń, Konopnickiej 20.
66. Jasiński Kazimierz, dr fil., doc. historii Polskiej średniowiecznej i nauk pomocniczych historii UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
67. Jaśkowski Stanisław, dr nauk, prof. zw. matematyki UMK, samodzielny prac. nauk. Instytutu Matematyki PAN, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
68. Jaworczakowa Irena, mgr fil., wicedyrektor Książnicy Miejskiej im. M.Kopernika w Toruniu, Toruń, Słowackiego 62.
69. Jaworska Halina, mgr fil., st. asystent UMK, Toruń, Matejki 20/22.
70. Jażdżewski Konrad, dr fil., prof. zw. archeologii UŁ, Kier. Zakł. Archeologii Polski IHKM PAN w Łodzi, dyr. Muzeum Arch. i Etnograf., Łódź, Kościuszki 52/3.
71. Jeśmanowicz Leon, dr fil. doc. matematyki UMK, samodzielny prac. nauk. Inst. Mat. PAN, Toruń, Grudziądzka 37.
72. Kiełczewska-Zalewska Maria, dr fil. prof. nadzw. geografii ekonomicznej UMK, Toruń, Mickiewicza 61 i Warszawa, Madalińskiego 91.
73. Kępczyński Klemens, dr fil., adiunkt UMK, Toruń, Bydgoska 14.
74. Kępiński Felicjan, dr fil., prof. zw. astronomii sferycznej Politechniki Warszawskiej, Warszawa, Nowowiejska 22/15.

75. Kirstein Alojzy, mgr nauk ekon.-polit., dyrektor administracyjny TNT, Toruń, Konopnickiej 11.
76. Kmieciński Jerzy, mgr fil. Łódź, Srebrzyńska 83/10.
77. Kołaczowska Maria, dr fil. licenciée ès Sciences Mathématiques Uniwersytetu Genewskiego, prof. nadzw. mineralogii i krystalografii UMK, Toruń, Kochanowskiego 1
78. Koranyi Karol Wilhelm, dr nauk, prof. zw. powszechnej historii państwa i prawa UW, Warszawa 22, Filtrowa 67/3.
79. Kowalewski Zygmunt, dr med. lekarz, Toruń, Jagiellońska 21/30.
80. Krupowicz Jan, dr chemii, doc. chemii organicznej UMK, Toruń, Bydgoska 40/2.
81. Kruszelnicki Zygmunt, dr fil., adiunkt przy Katedrze Historii Sztuki UMK, Toruń, Mostowa 9.
82. Krysiniel-Józefowiczowa Barbara, dr fil., doc. filolog. klas. UMK, Toruń, Czerwonego Krzyża 10.
83. Kurowski Leon, dr praw, prof. nadzw. prawa finansowego UW, Warszawa, Górska 30/12.
84. Kwiatkowska Eugenia, mgr fil., adiunkt przy Katedrze Geografii Ekonomicznej UMK, Toruń, Danielewskiego 7.
85. Labuda Gerard, dr fil., prof. zw. historii UP, Poznań, Matejki 48.
86. Lechicka Jadwiga, dr fil., prof. nadzw. historii nowożytnej i dydaktyki historii UMK, Toruń, Bydgoska 14.
87. Ledóchowski Zygmunt, dr fil., prof. nadzw. technologii środków leczniczych Politechniki Gdańskiej, Gdańsk-Wrzeszcz, Puszkina 7/2.
88. Lepszy Kazimierz, dr fil., prof. nadzw. historii średniowiecznej powszechnej UJ, Kraków, Bracka 13.
89. Lewicki Andrzej, dr fil., doc. psychologii UP, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
90. ks. Liedtke Antoni, dr teologii, wicerektor Seminarium Duchownego w Pelplinie, Pelplin, Pl. Mariacki 7.
91. Łoś Jerzy, dr nauk, samodzielny prac. nauk. Inst. Mat. PAN, Warszawa, Śniadeckich 8.
92. Łoś Maria, mgr fil., Toruń, Mickiewicza 61.
93. Łukowicz Marcei, dr med., lekarz, Toruń, Katarzyny 10.
94. Małowist Marian, dr nauk, prof. nadzw. historii powszechnej UW, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 26/28.
95. Marczewski Edward, dr nauk, prof. zw. matematyki U. im.B.B., samodzielny prac. nauk. Inst. Mat. PAN, Wrocław 12, Gierzyńskich 51.
96. Markowski Feliks, inż. architekt, dr nauk techn., prof. zw. budownictwa wiejskiego Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej, Gdańsk-Wrzeszcz, Parkowa 8.
97. Matysik Stanisław, dr praw, prof. nadzw. prawoznawstwa WSHM w Sopot, Sopot, Pstrowskiego 14/6.
98. Mellin Krystyna, mgr fil., asystent Muzeum Pomorskiego w Gdańsku, Sopot, Abrahama 24.
99. Michniewicz Marian, dr nauk matem.-przyr., doc. fizjologii roślin, Toruń, Wyspiańskiego 10.

100. Mikulska Izabella, dr nauk ścisłych, doc. zoologii UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
101. Mikulski Józef Stanisław, dr fil., prof. zw. ochrony przyrody i ekologii UMK., Toruń, Kraszewskiego 20/22.
102. Moroń Bogusław, dr fil., zast. prof. WSP w Gdańsku, Toruń, Bydgoska 92.
103. Mossakowski Józef, dr fil., adiunkt przy Katedrze Historii Polski do XV w. i Nauk Pomocniczych Historii UMK, Toruń, Św. Jerzego 48.
104. Mozołowski Włodzimierz, dr nauk, prof. zw. chemii lekarskiej Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk, Hocne-Wrońskiego 12.
105. Mrózek Władysław, dr fil., adiunkt przy Katedrze Geografii Fizycznej UMK, Toruń, Słowackiego 39.
106. Nadolski Bronisław, dr fil., prof. nadzw. historii literatury polskiej UMK, Kraszewskiego 20/22.
107. Narębski Juliusz, lek. med., adiunkt przy Katedrze Neurofizjologii i Fizjologii Porównawczej UMK, Toruń, Mickiewicza 30/4.
108. Niewiarowski Władysław, dr fil., adiunkt przy Katedrze Geografii Fizycznej UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
109. Niklewski Marian, mgr praw, adwokat, Toruń, Mickiewicza 62.
110. Lis-Olszewski Witold, dr praw, kustosz Biblioteki Uniwersyteckiej UMK, Toruń, Słowackiego 64.
111. Odyniec Wacław, dr fil., prof. WSP w Gdańsku, Gdańsk, Podbielańska 13.
112. Olejarczukowa Genowefa, mgr fil., st. asystent przy Katedrze Neurofizjologii i Fizjologii Porównawczej UMK, Toruń, Most Pauliński 1.
113. Passendorfer Edward, dr nauk, prof. zw. geologii UW, Warszawa, Rakowiecka 6/22.
114. Pautsch Fryderyk, dr med., prof. zw. biologii ogólnej Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk-Wrzeszcz, Lipowa 27/2.
115. Pawłowski Bronisław, dr fil., prof. nadzw. historii powszechnej nowożytnej UMK, Toruń, Mickiewicza 20.
116. Pazdro Zdzisław, dr fil., prof. nadzw. geologii Politechniki Gdańskiej, Gdańsk-Wrzeszcz, Szymanowskiego 9.
117. Pelczar Marian, dr fil., doc. historii, dyrektor Biblioteki Miejskiej w Gdańsku, Gdańsk-Oliwa, Grottgera 9/12.
118. Pischinger Ernest, dr fil., doc. technologii chemicznej UMK, rektor WSI w Bydgoszczy, Toruń, Konopnickiej 19.
119. Piskorska Helena, dr fil., doc., em. dyrektor Archiwum w Toruniu, Toruń, Słowackiego 37.
120. Piwarski Kazimierz, dr fil., prof. historii powszechnej, U. im. Mickiewicza, Poznań, Matejki 48/9.
121. Porębska Krystyna, mgr fil., kierownik Pracowni Mikrofilmowej TNT, Toruń, Warszawska 8/5.
122. Preisner Walerian, dr fil., doc. filologii romańskiej UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
123. Puciata-Pawłowska Jadwiga, dr fil., doc. historii sztuki UMK, Toruń, Mickiewicza 20.

124. Radomska Irena, Toruń, Mickiewicza 62.
125. Rakowiecki Tadeusz, dr lekarz, Hajnówka, Warszawska 48.
126. Rayski Jerzy, dr nauk, prof. nadzw. fizyki teoretycznej UJ. Kraków, Pl. Wolności 4.
127. Reicher Michał, dr nauk, prof. zw. anatomii prawidłowej Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk, Dębinki 7.
128. Remer Jerzy, dypl. konserwator, prof. nadzw. zabytkoznawstwa i konserwatorstwa UMK, dyrektor Muzeum Pomorskiego w Toruniu, Toruń, Kraśzewskiego 20/22.
129. Roszkówna Ludmiła, dr fil., doc. geografii fizycznej UMK, Toruń, Konopnickiej 20.
130. Rudy Bronisław, lekarz Woj. Poradni Zdrowia Psychicznego w Toruniu, Toruń, Mickiewicza 1/5.
131. Rumiński Józef, mgr fil., Gdańsk, św. Ducha 32/33.
132. Rzewuski Jan, dr nauk fiz., prof. zw. mechaniki U. im. B.B., Wrocław 14, Lewartowskiego 34.
133. Sienicka Antonina, dr fil., doc. botaniki w Wyż. Szkole Rolniczej w Szczecinie, Szczecin-Niebuszewo, Krasińskiego 24.
134. Skimina Stanisław, dr fil., prof. zw. filologii klasycznej UJ, Kraków, Kochanowskiego 28/2.
135. Słuszkiewicz Eugeniusz, dr fil., prof. zw. językoznawstwa indoeuropejskiego UMK, Toruń, Konopnickiej 20.
136. Sońnicki Kazimierz, dr nauk, em. prof. zw. pedagogiki UMK, Toruń, Bydgoska 14/2.
137. Srebrny Stefan, dr nauk, em. prof. zw. filologii klasycznej UMK, Toruń, Mickiewicza 7/10.
138. Staszewski Wacław, dr fil., doc. Wydz. Filoz. KUL, dyrektor Liceum Pedagogicznego KUL, Lublin, Wyszyńskiego 8.
139. Strawiński Stefan, dr fil., adiunkt przy Katedrze Zoologii Ogólnej UMK, Szymanowskiego 20.
140. Swinarski Antoni, inż. dr, doc. chemii nieorganicznej UMK, Toruń, Sienkiewicza 30.
141. Swoboda Michał, dr fil., adiunkt przy Katedrze Filologii Klasycznej UMK, Inowrocław, Daszyńskiego 8.
142. Sylwanowicz Witold, dr wszech nauk lekarskich, prof. anatomii opisowej Akademii Lekarskiej w Warszawie, Warszawa, J. Dąbrowskiego 716/5.
143. Szabuniewicz Bożydar, dr med., prof. nadzw. fizjologii Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk-Wrzeszcz, Al. Zwycięstwa 42.
144. Szarski Henryk, dr fil., prof. zw. zoologii ogólnej UMK, Toruń, Kraśzewskiego 20/22.
145. Szczurkiewicz Tadeusz, dr fil., prof. nadzw. filozofii UMK, Poznań, ul. Libelta 24.
146. Szyc Jan, kierownik pracowni i gabinetu fizycznego Studium Nauczycielskiego w Toruniu, Toruń, Mostowa 14/8.
147. Ślaski Kazimierz, dr fil., mgr praw, pracownik naukowy Archiwum Państwowego w Poznaniu, Poznań, Stary Rynek 78.

148. Tujakowski Alojzy, mgr fil., dyr. Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu, Toruń, Moniuszki 28/2.
149. Turska Halina, dr fil., prof. nadzw. filologii polskiej UMK, Toruń, Grudziądzka 37/3.
150. Tync Stanisław, dr fil., prof. zw. pedagogiki U. im. B.B., Wrocław 21, L. Solskiego 35.
151. Ulińska Alina, dr fil., doc. chemii ogólnej UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
152. Urbańczyk Stanisław, dr fil., prof. zw. języka polskiego UJ, samodz. prac. nauk. Zakładu Językoznawstwa PAN, Kraków, Rakowiecka 106/10.
153. Vetulani Adam, dr nauk, prof. zw. historii państwa i prawa polskiego UJ, Kraków, Plac Wolności 4/7.
154. Walas Jan, dr fil., prof. nadzw. systematyki i geografii roślin UMK, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
155. Wałęga Stanisław, dr fil., nauczyciel liceum, Tarnów, Widok 41.
156. Wasilewski Stanisław, Toruń, Kraszewskiego 56/6.
157. Wdowiszewski Zygmunt, dr fil., doc. historii, kustosz Muzeum Narodowego w Warszawie, Wilanów, Pałac.
158. Witkowski Józef, dr fil., prof. zw. astronomii U. im. A. Mickiewicza, kierownik Stacji Astronomicznej Szerokościowej PAN w Borowcu p/Poznań, Poznań, Słoneczna 30.
159. Witkowski Leon, dr fil., adiunkt przy Katedrze Filologii Klasycznej UMK, Toruń, Mickiewicza 52.
160. Włodarski Bronisław, dr fil., prof. zw. historii Polski średniowiecznej UMK, Toruń, Kraszewskiego 20/22.
161. Wojciechowski Marian, dr fil., adiunkt przy Katedrze Historii Nowożytnej i Najnowszej UMK, Toruń, Kraszewskiego 19.
162. Wszyński Michał, dr nauk, dr teol., dr praw, prof. zw. prawa rzymskiego U. im. B.B., Wrocław, Uniwersytet.
163. Zabłocka Wanda, dr fil., prof. nadzw. botaniki ogólnej UMK, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
164. Zabłocki Jan, dr nauk, prof. zw. botaniki ogólnej UMK, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
165. Zacharewicz Witold, dr chemii, prof. zw. chemii organicznej UMK, Toruń, Konopnickiej 20.
166. Zakrzewski Jan, notariusz, Toruń, Klonowicza 24.
167. Zbichorski Kazimierz, Łódź, Kasprzaka 15/3.
168. Zdrójkowski Zbigniew, dr praw, doc. powszechnej historii państwa i prawa UMK, Toruń, Konopnickiej 13.
169. Zielonka Bonifacy, mgr fil., kustosz Muzeum Pomorskiego w Toruniu, Brzoza, pow. Toruń, poczta Otłoczyn.
170. Znamierowska-Prüfferowa Maria, dr fil., prof. nadzw. etnografii UMK, dyrektor Muzeum Etnograficznego w Toruniu, Toruń, Danielewskiego 6.
171. Żurowski Kazimierz, dr fil., doc. archeologii Polski UMK, samodzielny prac. nauk. IHKM PAN, Toruń, Grudziądzka 11/4.
172. Żytkowicz Leonid, dr fil., prof. nadzw. historii Polski nowożytnej UMK, samodzielny prac. nauk. Inst. Hist. PAN, Toruń, Mickiewicza 7/26.

SKŁAD WYDZIAŁÓW TOWARZYSTWA

WYDZIAŁ I

Nauk Historycznych, Prawniczych i Społecznych

Przewodniczący	–	Włodarski Bronisław
Zastępca przewodniczącego	–	Hejnosz Wojciech
Sekretarz	–	Górski Karol

Członkowie

Miejscowi – czynni:

1. Biskup Marian	7. Hoszowski Stanisław
2. ks. Czaplewski Paweł	8. Jasiński Kazimierz
3. Górski Karol	9. Lechicka Jadwiga
4. Grudziński Tadeusz	10. Pawłowski Bronisław
5. Gumowski Marian	11. Włodarski Bronisław
6. Hejnosz Wojciech	12. Żytkowicz Leonid

Miejscowi:

13. Cieślak Edmund	16. Znamierowska-Prüfferowa Maria
14. Gerlach Jan	17. Żurowski Kazimierz
15. Piskorska Helena	

Zamiejscowi:

18. Czapliński Władysław	27. Małowist Marian
19. Dragan Marcin	28. Pelczar Marian
20. Herbst Stanisław	29. Piwarski Kazimierz
21. Koranyi Karol	30. Tymieniecki Kazimierz
22. Kurowski Leon	31. Tync Stanisław
23. Kostrzewski Józef	32. Vetulani Adam
24. Labuda Gerard	33. Wdowiszewski Zygmunt
25. Lepszy Kazimierz	34. Wyszyński Michał
26. Liedtke Antoni	

KOMISJA HISTORYCZNA

Przewodniczący	–	vacat
Sekretarz	–	Piskorska Helena

Członkowie:

1. Biskup Marian	10. Koranyi Karol
2. Cieślak Edmund	11. Lechicka Jadwiga
3. Gerlach Jan	12. Pawłowski Bronisław
4. Górski Karol	13. Piskorska Helena

5. Gumowski Marian
6. Grudziński Tadeusz
7. Hejnosz Wojciech
8. Hoszowski Stanisław
9. Jasiński Kazimierz

14. Wdowiszewski Zygmunt
15. Włodarski Bronisław
16. Wszyński Michał
17. Żytkowicz Leonid

Współpracownicy:

1. Cieślak Tadeusz	7. Nadel Benjamin
2. Dygdała Adam	8. Puciata Mateusz
3. Grygier Tadeusz	9. Puciatowa Maria
4. Janosz-Biskupowa Irena	10. Ślaski Kazimierz
5. Matysik Stanisław	11. Wojtowicz Jerzy
6. Mossakowski Józef	12. Zdrójkowski Zbigniew

KOMISJA PRAWNICZA

Przewodniczący – Hejnosz Wojciech
 Sekretarz – Zdrójkowski Zbigniew

Członkowie:

1. Gerlach Jan	4. Kurowski Leon
2. Hejnosz Wojciech	5. Szczurkiewicz Tadeusz
3. Koranyi Karol	6. Wszyński Michał

Współpracownicy:

1. Bautro Eugeniusz	9. Kornatowski Wiktor
2. Biskupski Kazimierz	10. Lis-Olszewski Witold
3. Brzeziński Wacław	11. Matysik Stanisław
4. Buczkowski Stefan	12. Nahlik Stanisław
5. Cieślak Tadeusz	13. Steyer Donald
6. Dawidowicz Wacław	14. Śliwowski Jerzy
7. Dembiński Stefan	15. Warkałto Witold
8. Hagemajer Włodzimierz	16. Zdrójkowski Zbigniew

WYDZIAŁ II

Filologiczno-Filozoficzny

Przewodniczący – Czeżowski Tadeusz
 Zastępca przewodniczącego – Górski Konrad
 Sekretarz – Hutnikiewicz Artur

Członkowie:

Miejscowi – czynni:

1. Czeżowski Tadeusz	6. Słuszkiewicz Eugeniusz
2. Elzenberg Henryk	7. Sośnicki Kazimierz

3. Górski Konrad
4. Hornung Zbigniew
5. Nadolski Bronisław

8. Srebrny Stefan
9. Turska Halina

Miejscowi:

10. Abramowiczówna Zofia
11. Bukowski Andrzej
12. Burhardt Stefan
13. Gimochowski Wacław
14. Hutnikiewicz Artur
15. Krysinieł-Józefowiczowa Barbara

16. Lewicki Andrzej
17. Preisner Walerian
18. Puciata-Pawłowska Jadwiga
19. Remer Jerzy
20. Szczurkiewicz Tadeusz

Zamiejscowi:

21. Czerny Zygmunt
22. Dąbska Izydora
23. Gerstmann Stanisław

24. Hrabec Stefan
25. Skimina Stanisław
26. Urbańczyk Stanisław

KOMISJA FILOLOGICZNA

Przewodniczący	– Nadolski Bronisław
Zastępca przewodniczącego	– Słuszkiewicz Eugeniusz
Sekretarz	– Osmólska-Piskorska Bożena

Członkowie:

1. Abramowiczówna Zofia
2. Bukowski Andrzej
3. Cimochowski Wacław
4. Czerny Zygmunt
5. Elzenberg Henryk
6. Gerstmann Stanisław
7. Górski Konrad
8. Hrabec Stefan
9. Hutnikiewicz Artur

10. Krysinieł-Józefowiczowa Barbara
11. Nadolski Bronisław
12. Preisner Walerian
13. Skimina Stanisław
14. Słuszkiewicz Eugeniusz
15. Srebrny Stefan
16. Turska Halina
17. Urbańczyk Stanisław

Współpracownicy:

1. Budkowska Janina
2. Kasjan Mirosław
3. Małunowiczówna Leokadia
4. Mirowicz Anatol
5. Misz Henryk
6. Moron Bogusław
7. Moszyński Leszek
8. Osmólska-Piskorska Bożena

9. Peplowski Franciszek
10. Rogowski Sławomir
11. Skubalanka Teresa
12. Sławińska Irena
13. Słuszkiewiczowa Maria
14. Swoboda Michał
15. Witkowski Leon
16. Zgorzelski Czesław

KOMISJA FILOZOFICZNA

Przewodniczący — Elzenberg Henryk
Sekretarz — Gerstmann Stanisław

Członkowie:

1. Burhardt Stefan	8. Hejnosz Wojciech
2. Czerny Zygmunt	9. Jaśkowski Stanisław
3. Czeżowski Tadeusz	10. Lewicki Andrzej
4. Elzenberg Henryk	11. Sońnicki Kazimierz
5. Gerstmann Stanisław	12. Srebrny Stefan
6. Górski Konrad	13. Szczurkiewicz Tadeusz
7. Górski Karol	

Współpracownicy:

1. Indan Franciszek	4. Wołoszynowa Lidia
2. Przesławska Helena	5. Wołoszyn Stefan
3. Voisé Waldemar	6. Zajkowska Aleksandra

KOMISJA HISTORII SZTUKI

Przewodniczący — Puciata-Pawłowska Jadwiga
Sekretarz — Kruszelnicki Zygmunt

Członkowie:

1. Abramowiczówna Zofia	6. Nadolski Bronisław
2. Elzenberg Henryk	7. Preisner Walerian
3. Gumowski Marian	8. Puciata-Pawłowska Jadwiga
4. Hornung Zbigniew	9. Remer Jerzy
5. ks. Liedtke Antoni	

Współpracownicy:

1. Frycz Jerzy	4. Michnowska Maria
2. Hoppen Jerzy	5. Narębski Stefan
3. Kruszelnicki Zygmunt	6. Niesiołowski Tymon

KOMISJA BIBLIOGRAFII I BIBLIOTEKOZNAWSTWA

Przewodniczący — Burhardt Stefan
Sekretarz — Rozental Leopold

Członkowie:

1. Burhardt Stefan	5. Preisner Walerian
2. Hejnosz Wojciech	6. Włodarski Bronisław
3. Hoszowski Stanisław	7. Żytkowicz Leonid
4. Nadolski Bronisław	

Współpracownicy:

1. Baranowski Henryk	11. Mołodcówna Maria
2. Dunajówna Maria	12. Przybyłowa Janina
3. Jarzębowski Leonard	13. Puciatowa Maria
4. Józefowicz Edmund	14. Rozental Leopold
5. Jurewiczówna Filomena	15. Serczykowa Barbara
6. Kapuścińska Janina	16. Skobejko Emma
7. Lisowska Jadwiga	17. Wróblewska Elwira
8. Lisowski Stanisław	18. Zajkowska Aleksandra
9. Maćkiewicz-Voisé Irena	19. Zgorzelska Halina
10. Mincer Wiesław	

WYDZIAŁ III

Matematyczno-Przyrodniczy

Przewodniczący	– Zabłocki Jan
Zastępca przewodniczącego	– Zacharewicz Witold
Sekretarz	– Ulińska Janina

Członkowie:

Miejscowi – czynni

1. Basiński Antoni	10. Mikulski Józef
2. Dziewulski Władysław	11. Pischinger Ernest
3. Galon Rajmund	12. Swinarski Antoni
4. Hurynowicz Janina	13. Szarski Henryk
5. Iwanowska Wilhelmina	14. Walas Jan
6. Jabłoński Aleksander	15. Zabłocka Wanda
7. Jaśkowski Stanisław	16. Zabłocki Jan
8. Kołaczkowska Maria	17. Zacharewicz Witold
9. Łoś Jerzy	

Miejscowi:

18. Basińska Halina	25. Kietczewska-Zaleska Maria
19. Czerwiński Zenon	26. Krupowicz Jan
20. Czopek Juliusz	27. Michniewicz Marian
21. Dubikajtis Lech	28. Mikulska Izabella
22. Gromadska Melityna	29. Roszkówna Ludmiła
23. Hąnusowa Wanda	30. Ulińska Alina
24. Jeśmanowicz Leon	

Zamiejscowi:

31. Bilikiewicz Tadeusz	41. Pautsch Fryderyk
32. Czarnocki Wilhelm	42. Pazdro Zdzisław
33. Demel Kazimierz	43. Rakowiecki Zdzisław
34. Grabowski Witold	44. Rayski Jerzy

35. Hiller Stanisław
36. Kępiński Felicjan
37. Ledóchowski Zygmunt
38. Marczewski Edward
39. Mozołowski Włodzimierz
40. Passendorfer Edward

45. Reicher Michał
46. Rzewuski Jan
47. Staszewski Wacław
48. Sylwanowicz Witold
49. Szabuniewicz Bożydar
50. Witkowski Józef

KOMISJA ASTRONOMICZNA

Przewodniczący — Dziewulski Władysław
Sekretarz — Grudzińska Stefania

Członkowie:

1. Iwanowska Wilhelmina
2. Dziewulski Władysław

Współpracownicy:

1. Ampel Roman
2. Gaska Stanisław
3. Grudzińska Stefania
4. Iwaniszewska Cecylia
5. Iwaniszewski Henryk
6. Lisicki Andrzej

KOMISJA CHEMICZNA

Przewodniczący — Basiński Antoni
Sekretarz — Krupowicz Jan

Członkowie:

1. Basińska Halina
2. Basiński Antoni
3. Czerwiński Zenon
4. Krupowicz Jan
5. Pischinger Ernest
6. Swinarski Antoni
7. Ulińska Alina
8. Zacharewicz Witold

KOMISJA MUZEUM KOPERNIKA

Przewodniczący — Dziewulski Władysław
Sekretarz — Lisicki Andrzej

Członkowie:

1. Dziewulski Władysław
2. Górski Karol
3. Hejnosz Wojciech

Współpracownicy:

1. Gardzielewska Janina
2. Gąsiorowski Eugeniusz
3. Iwaniszewski Henryk
4. Lisicki Andrzej
5. Szyk Jan

KOMISJA GEOGRAFICZNA

Przewodniczący — Galon Rajmund
Sekretarz — Roszkówna Ludmiła

Członkowie:

1. Galon Rajmund	3. Roszkówna Ludmiła
2. Kietczewska-Zaleska Maria	

Współpracownicy:

1. Koc Lucjan	3. Mrózek Władysław
2. Kwiatkowska Eugenia	

KOMISJA DO BADAŃ POMORZA I POJEZIERZA MAZURSKIEGO

Przewodniczący	-	Zabłocki Jan
Sekretarz	-	Gromadska Melityna

Członkowie:

1. Galon Rajmund	6. Szarski Henryk
2. Gromadska Melityna	7. Walas Jan
3. Kołaczowska Maria	8. Zabłocka Wanda
4. Mikulska Izabella	9. Zabłocki Jan
5. Roszkówna Ludmiła	

Współpracownicy:

1. Błażejowski Franciszek	3. Strawiński Stefan
2. Mrózek Władysław	

PRACOWNIA MIKROFILMOWA

Rynek Staromiejski 7, tel. 31-06

Kurator	-	Górski Karol
Kierownik	-	Porębska Krystyna
Laborant	-	Wołowska Maria
Korektor	-	Górski Wacław

BIURO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

ul. Wysoka 16, tel. 39-41

Dyrektor biura	-	Kirstein Alojzy
Kierownik Sekretariatu	-	Jeśmanowa Helena
Kierownik Sekcji Wymiany	-	Chełmicka Maria
Kierownik Sekcji Finansowej	-	Orłowska Agnieszka
Kasjer	-	Szulc Aleksandra
Magazynier-Intendent	-	Feliksik Roman
Woźny - Palacz	-	Jagielski Edmund

REDAKCJA NACZELNA

ul. Fosa Staromiejska 1a pok 24, tel. 43-09

Sekretarz Redakcji	-	Rosińska Amalia

III

MATERIAŁY BIO- I BIBLIOGRAFICZNE CZŁONKÓW WYDZIAŁÓW TOWARZYSTWA

(ciąg dalszy)

WYDZIAŁ III

DUBIKAJTIS LECH urodził się w Warszawie dnia 6 października 1927 roku. Świadectwo dojrzałości uzyskał w Wilnie na kompletach tajnego nauczania w roku 1944. W latach 1945–48 studiował radiotechnikę na Politechnice Gdańskiej, a przy tym od roku 1946 był zatrudniony w charakterze asystenta przy katedrze matematyki na Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. W roku 1948 porzucił studia politechniczne i przeniósł się na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu, który ukończył w roku 1950, uzyskując tytuł magistra filozofii w zakresie matematyki. W czasie studiów na UMK był zatrudniony jako zastępca asystenta przy Katedrze Matematyki, a następnie jako młodszy asystent. W maju 1951 roku otrzymał aspiranturę krajową w Instytucie Matematyki PAN w Warszawie. W czerwcu 1954 r. uzyskał także stopień kandydata nauk matematycznych za pracę pt. *Aksjomatyka geometrii kul (Liego)*, której promotorem był prof. dr S. Jaśkowski.

Od roku 1954 pracował ponownie na Uniwersytecie M. Kopernika, początkowo jako starszy asystent, następnie – adjunkt, a wreszcie – docent, który to tytuł otrzymał w dniu 1 lutego 1958 r. Obecnie jest nadal zatrudniony na stanowisku docenta przy Katedrze Matematyki na Uniwersytecie M. Kopernika w Toruniu oraz na półetacie w Dziale Podstaw Matematyki Instytutu Matematycznego PAN w Warszawie. Od grudnia 1959 roku do lipca 1960 przebywał na stypendium naukowym we Francji w celu zapoznania się z problematyką geometrii algebraicznej.

Jest on członkiem Toruńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Matematycznego oraz członkiem miejscowym III Wydziału Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

Spis prac: 1) On the separability of topological spaces, *Colloquium Mathematicum* III (1954), s. 31–32. 2) Sur le partages du triangle, *Coll. Math.* IV (1957) s. 219–223. 3) La géométrie de Lie, *Rozprawy Matematyczne* XV (1958) s. 1–110. 4) On the incidence axioms of various geometries, *Bulletin de l'Académie Polonaise des sci. math., astr. et phys.*, Vol. VI (1958) s. 423–427. 5) On the order of points and hyperplanes in n -dimensional projective geometry, *Bull. de l'Acad. Pol. des Sci. Série des sci. math., astr. et phys.* Vol. VI (1958), s. 607–610. 6) Un système d'axiomes communs à quelques géométries, *Annales Polonici Mathematici* V (1958) s. 209–236.

MICHNIEWICZ MARIAN urodził się 5 XII 1922 r. w Wilnie. Świadectwo dojrzałości uzyskał w roku 1940. Jesienią tego roku rozpoczął studia biologiczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Wileńskiego. Po zajęciu Wilna przez Niemców został jako Polak usunięty w lutym 1941 r. z uczelni i rozpoczął pracę na kolei w charakterze robotnika fizycznego. W roku 1944 po wyzwoleniu miasta przez Armię Czerwoną wstąpił ochotniczo w szeregi Wojska Polskiego. Po zakończeniu działań wojennych został w październiku 1945 demobilizowany i wstąpił na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu M. Curie Skłodowskiej w Lublinie. Dyplom magisterski uzyskał w czerwcu 1948 r.

Pracę na wyższej uczelni rozpoczął w marcu 1946 r. jako zastępca asystenta przy Katedrze Fizjologii Roślin UMCS w Lublinie. W katedrze tej pracował do 31 grudnia 1952 r. następnie jako asystent, starszy asystent i wreszcie adiunkt. Stopień doktora nauk matematyczno-przyrodniczych otrzymał w styczniu 1951 na podstawie pracy pt: *Badania nad nityfikacją i denityfikacją w glebach Puszczy Białowieskiej.*

Od stycznia 1953 objął Katedrę Fizjologii Roślin UMK w Toruniu początkowo jako zastępca profesora, a od roku 1958 jako docent etatowy. W roku 1956 uzyskał stopień kandydata nauk biologicznych na wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie na podstawie pracy pt.: *Wpływ substancji wzrostowych na zrastanie się roślin zielnych różnej przynależności systematycznej.*

W latach 1956/57 i 1957/58 pełnił funkcję prodziekana a od roku 1958 jest dziekanem Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMK w Toruniu.

Kilkakrotnie wyjeżdżał za granicę w celach naukowych (Bułgaria 1948, ZSRR 1959 i Węgry 1960), a obecnie uzyskał roczne stypendium Fundacji Rockefellera na studia naukowe w USA.

Spis prac: a) Prace eksperymentalne: 1) Ocena metod mikrobiologicznych określania urodzajności gleb, *Annal. UMCS Sec.E. IV, 13, 1949.* 2) Badania nad nityfikacją i denityfikacją w glebach Puszczy Białowieskiej, *Annal. UMCS, Sec.E. 2, 1951.* 3) Wpływ różnych koncentracji soli kwasu fosforowego na bilans wodny i obniżenie skutków suszy u pomidorów, *Roczn. Nauk Rol. 69-A-1954.* 4) Wpływ syntetycznych substancji wzrostowych na zrastanie się szczepionych roślin zielnych różnej przynależności systematycznej. Cz. I Szczepienia w rodzinie Solanaceae, *Acta Agrobotan. VII, 1958.* 5) Badania nad wpływem soli sodowej kwasu 2, 4-D na plonowanie pomidorów (razem z T. Kentzer), *Acta Agrobotan. VII, 1958.* 6) Wpływ soli sodowej kwasu 2, 4-D na plonowanie rzepaku ozimego (razem z L. Michalskim i A. Sadecką), *Roczn. Nauk Roln. 77,A,4-1958.* 7) Wpływ boru na przewodzenie soli sodowej kwasu 2,4-D w roślinie (razem z K. Kurowską), *Acta Agrobotan. IX, 1959.* 8) Zmiany zawartości regulatorów wzrostu roślin w liściach i organach reprodukcyjnych rzodkiewki w różnych fazach jej rozwoju (razem z L. Michalskim), *Acta Agrobotan. XI, 1960.* 9) Wpływ auksyn i gibereliny na odporność na suszę w okresie kiełkowania i wschodów pszenicy (razem z A. Chromińskim), *Roczn. Nauk Roln. 81,1,1960.* 10) Wpływ auksyny i gibereliny na zawartość kwasu askorbinowego w okresie kiełkowania i wschodów pszenicy, *Zeszyty Naukowe UMK 6,1960.* 11) Badania nad zawartością kwasu askorbinowego u pszenic jarych i ozimych w okresie kiełkowania i wschodów (razem z K. Rowicką), *Acta Agrobotan. XI, 1961.* 12) Wpływ jaryzacji na zawartość kwasu askorbinowego u pszenic ozimych, *Acta Agrobotan. XI, 1961.* 13) Wpływ auksyn i gibereliny na intensywność transpiracji pomidorów, *Acta Societ. Botan. Pol. XXX,1,1961.* 14) Biologiczna metoda ilościowego oznaczania kwasu giberelinowego testem pierwszego liścia owsa, *Acta Societ. Botan. Pol. XXX,3, 1961.* Prace referatowe: 15) Z pracowni botanicznych Bułgarii, *Życie Nauki 37,1949.*

16) Nowe dane z dziedziny rozrodu roślin okrytonasiennych, Mater. Konf. Młod. Kadry Biol. 1954. 17) Fizjologiczne podstawy praktycznego stosowania substancji wzrostowych, Acta Physiol. V,1,1954. 18) Czy istnieją hormony kwitnienia? Wiadom. Botan. 1,4 - 1957. 19) Znaczenie badań nad giberelinami dla wyjaśnienia procesów prowadzących do zakwitania, Wiadom. Botan. 4,1959. Artykuły: Z zagadnień allelopatii, Wszechświat 3,1949. 21) Mikroorganizmy jako wskaźniki urodzajności gleby, Wszechświat, 10,1949, 22) Ocena potrzeb nawożenia gleb metodą mikrobiologiczną, Przegl. Roln. 10,1949. 23) Zagadnienia wychowania i nauczania na wydziałach Biologii i Nauk o Ziemi, Życie Szkoły Wyższej 7/8, 1959. Inne prace: 24) Redakcja naukowa dzieła Darwina „Zmienność zwierząt i roślin w stanie udomowienia” (25 rozdziałów oraz przedmowa - razem z H. Szarskim) PWRiL W-wa, 1959. 25) Sprawozdanie z konferencji naukowej poświęconej regulatorom wzrostu roślin, Wiadom. Bot. 3,1959.

IV

WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

ROMAN KONGIEL

(1904–1960)

Roman Kongiel urodził się w Wilnie dnia 29 czerwca 1904 r., zmarł w Warszawie dnia 23 czerwca 1960 r. Studia średnie i wyższe odbywał w swym mieście rodzinnym, uzyskując na Uniwersytecie Stefana Batorego stopień magistra filozofii w zakresie geologii w r. 1929, a w r. 1935 stopień doktora geologii i geofizyki. W roku 1927 został zastępcą asystenta Zakładu Geologii USB i od tego czasu nie przerwał pracy na uniwersytecie, aż do dnia 31 grudnia 1939, kiedy to USB został zamknięty. W chwili tej był on starszym asystentem.

W r. 1937 otrzymał trzymiesięczne stypendium zagraniczne Funduszu Kultury Narodowej. Przy jego pomocy studiował w pracowniach duńskich i szwedzkich. W Kopenhadze przeprowadzał badania biometryczne jeżowców z najwyższej klasy Danii, zaś w Szwedzkiej Stacji Zoologicznej w Kristinebergu podobnymi metodami opracował materiał jeżowców współczesnych.

Lata wojny Roman Kongiel spędził w Wilnie pracując jako geolog najpierw w Litewskim Komitecie Energetycznym, później w Litewskiej Służbie Geologicznej. W r. 1945 wyjechał jako repatriant do Torunia, gdzie został mianowany adiunktem Zakładu Geologii organizującego się Uniwersytetu M. Kopernika. W r. 1948 habilitował się z zakresu paleontologii, po czym w r. 1950 został mianowany kierownikiem świeżo kreowanej Katedry Paleontologii UMK, początkowo w stopniu zastępcy profesora, a w parę miesięcy później jako profesor nadzwyczajny. W tym samym roku został członkiem Wydziału Trzeciego Toruńskiego Towarzystwa Naukowego.

W r. 1952 dotychczasowa Katedra Geologii UMK z całym personelem i inwentarzem została przeniesiona na Wydział Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, zaś Katedra Paleontologii UMK została zwinięta. Roman Kongiel został przeniesiony na stanowisko kierownika nowej Katedry Geologii UMK, przed którą miały stać tylko zadania usługowe na kierunkach geografii i biologii. W początkach 1953 r. Roman Kongiel rozchorował się ciężko na wątrobę. Choroba ta postępowała powoli lecz nieustannie, kładąc wreszcie kres jego życiu po siedmiu latach po bohatersku znoszonych ciężkich cierpieniach.

W czasie swego krótkiego życia R. Kongiel wyjątkowo wiele czasu musiał poświęcić na prace organizacyjne. W r. 1945 i w latach następnych z największym oddaniem współdziałał w organizacji studiów kierunku geologicznego na UMK, co było zadaniem wyjątkowo trudnym wobec ogromnych obciążeń dydak-

tycznych i zupełnego braku zbiorów i pomocy naukowych. W tych ciężkich latach R. Kongiel położył ogromne zasługi dla organizacji młodej uczelni. Gdy Zakład Geologii UMK okrzepł nieco i rozpoczęły się lata spokojniejszej pracy, przed profesorem Kongielem stanęło nowe zadanie – zorganizowania Katedry Paleontologii UMK. Nim ten trud został wykonany, trzeba było rozpoczynać budowanie nowego Zakładu Geologii, skoro dotychczasowy został przeniesiony do Warszawy. Gdy wreszcie nowy warsztat pracy zaczął normalnie funkcjonować, ciężką chorobą oderwała od niego R. Kongiela. Potrzeba ciągłej opieki lekarskiej i konieczność spędzania długich okresów w szpitalach stołecznych spowodowały przeniesienie się prof. Kongiela do Warszawy, gdzie w r. 1957 rozpoczął organizowanie Pracowni Paleontologicznej Muzeum Ziemi.

Jest rzeczą godną podziwu, że pomimo tak ogromnych obciążeń organizacyjnych Roman Kongiel zdołał pozostawić imponujący dorobek naukowy. Znaczna większość jego prac odnosi się do kopalnych szkarłupni, których był znakomitym znawcą. Posługiwał się on przeważnie metodami statystycznymi, które w indywidualny sposób modyfikował. Pracy nie zaprzestał nawet w ostatnim okresie życia i pozostawił w maszynopisie obszerną monografię o zmienności belemnitów gotową do druku.

Roman Kongiel był człowiekiem o niezwykłych zaletach charakteru. Niezmordowanie pracowity, drobiazgowo sumienny i cierpliwy, był równocześnie wyjątkowo skromny, cichy, nigdy nie interesujący się żadnymi sukcesami osobistymi. Każdy jego czyn i każda wypowiedź dowodziły głębokiej życzliwości dla wszystkich otaczających go ludzi. Mimo tej łagodności i wyrozumiałości potrafił równocześnie być bardzo wymagającym przełożonym i bardzo surowym egzaminatorem. Surowość i wysokie wymagania stoją pozornie w sprzeczności z wyrozumiałością dla studentów i podwładnych. W osobowości Romana Kongiela zarówno wyrozumiałość, jak i wysoki poziom wymagań tworzyły harmonijną całość, obie te cechy wynikały bowiem bezpośrednio z bardzo wysokiego poczucia obowiązku. Wystąpiło ono szczególnie wyraźnie w ostatnich latach życia, gdy mimo ciężkiej nieuleczalnej choroby, myśli jego były skupione bezustannie na zagadnieniach naukowych, na pracy asystentów i uczniów. Do ostatka snuł projekty nowych badań, poprawiał prace młodszych kolegów, najmniej zaś uwagi poświęcał swemu stanowi zdrowia.

Towarzystwo Naukowe i Uniwersytet M.Kopernika utraciły w osobie profesora Kongiela wybitnego badacza i niezwykłego człowieka.

Henryk Szarski

V

SPRAWOZDANIA Z POSIEDZEŃ

WYDZIAŁ I

NAUK HISTORYCZNYCH, PRAWNICZYCH I SPOŁECZNYCH

Posiedzenie naukowe dnia 10 V 1960 r.

Członek Wydziału Karol Górski przedstawia pracę Beniamina Nadla: *Polis i arkhé w dziejach ustrojowych kolonii greckich Północnego Nadczerwomorza (Polis et arkhé au cours des fastes de l'organisation des colonies grecques sur la côte nord de Pont – Euxin)*.

Podczas gdy kolonie greckie w części zachodniej Północnego Nadczerwomorza (Tyras, Olbia, Chersones) kontynuują tradycyjną linię rozwoju ustroju polisowego, kolonie greckie nad cieśniną Kerczańską wstąpiły na nową drogę dziejową. Już w okresie Archaianaktydów (tj. do roku 438/7 p.n.e.) kolonie greckie na Krymie wschodnim i na półwyspie Tamańskim (Pantikapaion, Fanagoria, Mymekion, Hermonassa, Kepoi) zespalają się w federację *poleis*, jak można sądzić na podstawie materiału numizmatycznego, chociaż o charakterze tej federacji jak również i władzy Archaianaktydów nie posiadamy żadnych informacji w źródłach antycznych.

Objęcie władzy w Pantikapaion przez Spartokosa i jego następców rozpoczyna okres przekształcenia federacji *poleis* nad cieśniną Kerczańską w państwo grecko-barbarzyńskie pod rządami władców z rodu Spartokidów. Oficjalna tytulatura Spartokidów znana z napisów IV w. p.n.e. podkreśla dwa momenty: archontat w stosunku do ludności Pantikapaion i Teodōzji (została przyłączona do państwa Spartokidów na początku IV w.) oraz władzę królewską nad plemionami tuziemnymi. Leukon, trzeci z rzędu władca z rodu Spartokidów (389–349 p.n.e.), używa tytułów archont Bosporu (tj. *Pantikapaion*) i Teodōzji oraz król (*basileuon*) Sindów, Toretów, Dandariów i Pseśsów. Również Demostenes (XX, 29) nazywa Leukona Archontem, podczas gdy wroga władców z rodu Spartokidów historyczna tradycja heraklejska (Herakleja Pontyjska czynnie wspierała Teodōzję w wojnie z władcami Pantikapaion) konsekwentnie nazywa ich tyranami. Już Eneaszy Taktyk (Comment. Poliorcet. V, 2) korzysta z tego określenia. Warto podkreślić, iż opisywał on wypadki najpóźniej do roku 360 p.n.e. czyli korzystał ze źródła współczesnego panowania Leukona. Toteż wydaje się, że nie można tłumaczyć użycia określenia tego tylko niechęcią polityczną do władców z nad cieśniny

Kerczańskiej, a należy raczej przypuszczać, iż władza Spartokidów miała w sobie coś z tyrani wczesnogreckiej. Pod tym względem zasługuje na uwagę wzmianka Klaudiusza Eliana, autora doby Sewerów, który wręcz porównuje tyranie Leukonidów z tyranią Hierona w Syrakuzach oraz Kypselidów w Koryncie (Var. hist. VI, 13). Niestety brak źródeł nie pozwala stwierdzić, czy tyrania Spartokidów w planie społecznym była formą polityczną wyrażającą głównie interesy konserwatywnego włościanstwa, jak np. tyrania Pizystratydów w Attyce, czy też uwzględniającą interesy kupców i amatorów (por. Polyæn. VI, 9,2) już w okresie najwcześniejszym.

Dopiero począwszy od końca IV wieku w związku z ogólnymi zmianami ustrojowymi w świecie hellenistycznym państwo Spartokidów stopniowo przekształca się w monarchię typu hellenistycznego albo raczej perihellenistycznego, przypominając monarchie Pontu, Kappadocji i Bitynii. Przełomowe pod tym względem było panowanie Spartokosa IV (303–284 p.n.e.), którego dekret ateński z r. 288 tytułuje królem, a państwo jego mocarstwem (*arkhé*). W napisach bosporańskich tytułatura Spartokosa wykazuje jeszcze pewną fluktuację (obok „archont i król” również „archont” lub „król”), która znika za jego następców. Od drugiej połowy III w. tytuł królewski występuje również na monetach Spartokidów z Pantikapaion.

Posiedzenie naukowe dnia 31 V 1960 r.

Członek Wydziału Marian Biskup przedstawia pracę Stanisława Salmonowicza: *Christian Bogumil Steiner (1746 – 1814), toruński prawnik i historyk doby polskiego Oświecenia (Christian Bogumil Steiner (1746 – 1814), juriste et historien torunien du siècle des Lumières)*.

(Praca w druku w ROCZNIKACH TNT, R. 65 z. 2).

Posiedzenie naukowe dnia 18 X 1960 r.

Członek Wydziału Wojciech Hejnosz przedstawia pracę własną: *Źródła do dziejów ekonomii malborskiej część III (Sources relatives a l'histoire de l'économie de Malbork part IIIe)*.

Źródła do dziejów ekonomii malborskiej t. III, składa się z trzech części, a mianowicie: 1) rewizji z r. 1649, 2) inwentarza bydła i koni na folwarkach ekonomii malborskiej w r. 1650, i 3) deklaracji królewskiej z r. 1651, zawierającej decyzję odnośnie pewnych spraw, wysuniętych przez Żuławian przed komisarzami królewskimi, działającymi czy to w tym roku, czy też w poprzednim.

Referent podaje dalej szczegółowy opis rękopisów, które posłużyły za podstawę publikacji, następnie zaś charakteryzuje pokrótce zawartość treściową tego tomu. Rewizja z 1649 r. wykazuje pewną poprawę stanu gospodarczego ekonomii w stosunku do tego, jaki był wykazany w rewizji z 1636 r. Obejmuje ona również lustrację zamku malborskiego, a zamieszczony dalej inwentarz bydła i koni z 1650 r. stanowi cenne uzupełnienie tej rewizji. Szczególniejszą jednak wartość przedstawia materiał zawarty w „deklaracji” królewskiej z 1651 r.,

stanowiącej część III tego tomu. Przynosi ona bowiem cały szereg wiadomości, nie spotykanych w dotychczas opublikowanym materiale, które pozwalają bliżej wejrzeć w życie ludności Żuław. Na uwagę zasługują zwłaszcza wzmianki o *collegium musicorum*, dalej o unormowaniu sądownictwa nad Żuławianami, a wreszcie dotyczące nadużyć, jakich dopuszczała się administracja ekonomii, na które Żuławianie się uskarżają.

W końcu referent zaznacza, że zasady metody wydawniczej pozostały w tym tomie takie same, jak w tomie poprzednim.

Posiedzenie naukowe dnia 28 XI 1960 r.

Członek Wydziału Jadwiga Lechicka przedstawia pracę własną: *Józef Wybicki – Życie i twórczość (Józef Wybicki – Vie et Oeuvre)*.

(Praca w druku w ROCZNIKACH, TNT, R. 66 z. 1.)

POSIEDZENIA KOMISJI PRAWNICZEJ

Posiedzenie naukowe dnia 21 I 1960 r.

Kazimierz Biskupski, *Zagadnienie ustroju państwowego u Marksa i Engelsa*.

Posiedzenie naukowe dnia 23 XI 1960 r.

Wacław Dawidowicz, *Uwagi o nowym kodeksie postępowania administracyjnego*.

Posiedzenie naukowe dnia 24 XII 1960 r.

Kazimierz Biskupski, *Wzorzec organu przedstawicielskiego*.

WYDZIAŁ II

FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY

Posiedzenie naukowe dnia 16 II 1960 r.

Członek Wydziału Artur Hutnikiewicz przedstawia pracę Henryka Moesego: *Obraz wspólnoty wiejskiej w „Chłopach” Reymonta (L'image de la communauté villageoise dans „Les Paysans” de Reymont)*.

Utwory literackie zmierzające do wiernego przedstawienia rzeczywistości badamy pod względem realizmu. Pojęcie realizmu w teorii literatury nie jest proste ani jednoznaczne. Realizm dzieła można badać posługując się kryteriami różnych nauk przy porównywaniu fikcji literackiej z rzeczywistością. Istnieją realizmy: językowy, psychologiczny, historyczny, socjologiczny, etnograficzny, geograficzny. Powyższe aspekty realizmu w literaturze nieraz mieszano, nie

dostrzegając stopnia ich ważności wobec badanych utworów. Autorowi bowiem zależy na wierności niektórych elementów świata przedstawionego, a pozostałe pomija lub pozostawia na dalszym planie, albo traktuje swobodnie. Reymont np. w *Chłopach* stylizuje folklor obyczajowy i językowy łącząc cechy ludowe z różnych stron Polski na podłożu łowickim. Niekiedy też archaizuje język i zwyczaje. Dzieła realistyczne pod względem geograficznym są bardzo rzadkie, jeśli pominiemy niektóre pamiętniki oraz reportaże o charakterze dokumentaryjnym. Pełny realizm literacki występuje, kiedy utwór odzwierciedla obiektywną strukturę opisywanej dziedziny rzeczywistości, chociaż odzwierciedlenie może wykazywać drobne odchylenia od rzeczywistości, wyznaczone ideologicznie i artystycznie¹. Takie struktury: historyczną i społeczną dostrzegamy w powieści Reymonta. Ich opis umożliwi analizę poglądów autora, na co dotychczas za mało zwracano uwagi² lub o nich mówiono w sposób zbyt jednostronny³.

W oparciu o pojęcie historii gospodarczej⁴ oraz socjologii⁵ naszkicuję ukazany w powieści obraz wspólnoty wiejskiej, która po wielowiekowym istnieniu zaczęła się rozpadać (I, 249)⁶. Zmiany te wystąpiły wobec zwiększającego się kontaktu wsi z kulturą miejską od połowy XIX wieku.

Zgodnie z tendencją utworu do typizacji zjawisk Reymont nie dba o wyraźną lokalizację czasową powieści. Według danych IV tomu akcja *Chłopów* rozgrywa się w latach 1878/1879 na Mazowszu (czas akcji *Lalki* Prusa). Inne szczegóły historyczne będące w kolizji z powyższą datą skłaniają do umiejscowienia akcji po 1894 r.

Uwłaszczenie chłopów w Królestwie Polskim wywołało konsekwencje gospodarcze, demograficzne i społeczne. W powieści widzimy upadek większej własności ziemskiej, parcelację majątków, rabunkowy wyrąb lasów, spory serwitutowe między wsią i dworem, powiększanie się gruntów chłopskich. Reforma rolna oraz postęp techniczny produkcji i transportu podniosły stopę życiową i przyczyniły się do wzrostu zaludnienia wsi. Reymont dostrzega przeludnienie i znajduje ujście dla nadwyżki ludności w parcelacji majątków, korzystnej dla ziemian, a na emigrację zarobkową w kraju i za granicę patrzy niechętnie (kował, płatny naganiacz do emigracji zamorskiej). W parcelacji uczestniczyli też koloniści niemieccy, przed którymi ostrzegano w ówczesnej publicystyce (A. Świętochowski)⁷ oraz w literaturze (Prus, Sienkiewicz, Reymont).

Powieść zaznajał z instytucjami urzędowymi. W gminie rządził mianowany

¹ Moese H., *Teoretyczne zagadnienia realizmu literackiego*, Ruch Filozoficzny, Toruń 1951, t. XVII, nr 4, s. 178–182.

² Mańkowska J., „Ziemia” Zola a „Chłopi” Reymonta, *Pamiętnik Literacki* XV, 1917.; Krzyżanowski J., *Wł. St. Reymont. Twórca i dzieło*, Lwów 1937; Rzeuska M., „Chłopi” Reymonta, Warszawa 1950.

³ Wyka K., *Zarys współczesnej literatury polskiej*, Kraków 1951; Budrecki L., *Władysław Reymont*, Warszawa 1953.

⁴ Grabski Wł., *Historia wsi w Polsce*, Warszawa 1929; Koszutski S., *Rozwój ekonomiczny w Królestwie Polskim w ostatnim 30-leciu*, Warszawa 1905; Rutkowski J., *Historia Gospodarcza Polski, t. II. Czasy porzobiorowe*, Poznań 1950.

⁵ Thomas W.L., Znaniecki F.L., *The Polish Peasant in Europe and America*, New York 1958, Dover Publications, Inc. 3th ed.

⁶ *Chłopi*, wyd. XI, Warszawa 1948, Gebethner i Wolff. (dalsze odsyłacze w nawiasach dotyczą tego wydania).

⁷ Świętochowski A., *Na straży*, Przegląd Tygodniowy, 1873 nr 2.

sekretarz. Oglądamy jedno z czterech w roku zebrań gminnych, zwołane celem uchwalenia budowy szkoły, oraz rozprawy w sądzie powiatowym. Spory serwitutowe rozstrzygał komisarz, który potajemnie buntując chłopów utrudniał porozumienie z dworem (II, 158). Stosunek zaborcy do Polaków tamujący swobodny rozwój narodowy też jest pokazany.

Postępowanie chłopów Reymont przeważnie motywuje gospodarczo i społecznie. Motyw ekonomiczny widać w położeniu nacisku na pracę. Pragnienie utrzymania się i chęć zysku grają główną rolę w indywidualnych losach oraz w gromadzkiej historii Lipiec. Motyw społeczny stanowi pragnienie uznania społecznego, możliwego jedynie na gruncie tradycji, którą widać w zwyczajach, obyczajach, autorytetach, w opinii publicznej oraz w przysłowiacz. Motywacja biologiczna występuje głównie w postępowaniu Jagny, częściowo Antka, a także Macieja Boryny.

Autor dostrzega pomimo widocznych różnic klasowych ścisłą więź społeczną w gromadzie wiejskiej. Jednolitą postawę Lipiec widać wobec dworu, kolonistów niemieckich, zaborcy, miasta oraz okolicznych wsi. Chłopi nieufnie i pogardliwie traktują inne stany. Żyd to „zółtek zapowietrzony”, mieszczanin to „ciarach” lub „miescki łachmytek”, urzędnik – zdzieracz i przechera, a pan we dworze to „wilcze sąsiedztwo, a na takiego najlepszy jest kół albo żelazo”. Odrębność Lipczaków zaznacza się w ich stroju; sąsiednie wioski też mają swoje charakterystyczne ubiory (II, 99–100). Na życie chłopów w Lipcach dodatnio wpływa kształt wioski (okolnica) oraz gęstość zabudowań (ponad 50 chałup). Gromada jest zwartą grupą, złączoną osobistymi stosunkami członków. Mieszkańcy wsi znają się dobrze, interesują wzajemnie i zwracają do równych sobie lub młodszych po imieniu. Więź społeczną gromady podkreślają w tekście używane wielokrotnie przez autora wyrazy: naród, społeczeństwo, społeczny, społecznie, po sąsiedzku. Częste kontakty osobiste są podtrzymywane przez wspólne zajęcia w polu i w gospodarstwie, uroczystości rodzinne i kościelne. Widzimy u Boryny staropolską tkokę: obieranie kapusty urozmaicone rozmową i posiłkiem. U Kłębów odbywa się przęślicowa wieczornica. Zrękowiny, wesela (I, 228), chrzciny, stypy (I, 250, II, 188) gromadzą dużą część członków gromady, a nawet osoby z okolicy. Na indywidualne rozrywki nie ma miejsca. Chłopi przeżywają specyficzną przyjemność uniformizmu w zajęciach, w obrzędach religijnych oraz w życiu towarzyskim, które podlega nieraz drobiazgowym przepisom. Dziewostęby np. odwiedzają tylko w czwartek domy, gdzie są panny na wydaniu. Sfera prywatności jest zredukowana do minimum. Treść listów poborowych, pisanych z wojska do rodzin staje się wspólną własnością. Plotkarki wiejskie nie pozwalają ukryć prawie żadnej rzeczy z życia osobistego. Wypadki nadzwyczajne na wsi poruszają wszystkich tak, iż przestają pracować, jak to było po pożarze stogu Boryny. Każdy członek jest związany licznymi stosunkami ze społecznością gromadzką: rodzinnym pokrewieństwem, powinowactwem, sąsiedztwem, kumoterstwem, koleżeństwem. Jak silne bywa życie z terenem wioski świadczy zasiedziałość chłopów w miejscu, gdzie urodzili się i gdzie, jak sądzą, też umrzeć powinni (II, 34, 50; III, 119). Wytworem tego życia jest jednolita opinia grup towarzyskich oraz gromady, stojąca na straży wspólnego dobra i bezpieczeństwa. Na potęgę opinii gromadzkiej wskazuje potępienie i wywiezienie Jagny poza granice wsi. Społeczna opinia pomogła Antkowi w poznaniu win własnych.

W tej społeczności obowiązują dwa wzory społeczne: wzór Polaka-katolika oraz wzór gospodarza. Według pierwszego należy uczestniczyć w obrzędach kościelnych i stosować się do przykazań religijnych, co jest równoznaczne z polskością (I, 250; II, 302). Według drugiego wzoru trzeba żyć jak gospodarz. Przystoi więc dobrze gospodarzyć, wspomagać biednych, być gościnnym, pomagać sąsiadowi, dbać o swój honor itp. Kobiety na jarmarku zachowują się poważnie, po gospodarsku (I, 114). Nawet w postępowaniu dzieci, parobka Kuby, żebraczki Agaty (pragnienie pochowku gospodarskiego) widać aktualność tego wzoru.

Gromada składa się z rodzin, sąsiedztw, grup rówieśników i grup klasowych, a sama jest częścią składową parafii oraz gminy. Spośród grup podstawową na wsi jest rodzina i Reymont poświęca jej dużo uwagi. Zagrody mają nazwy od rodzin właścicieli. Wszyscy chłopcy gromady występują jako członkowie swych rodzin, a nie jako indywidualne jednostki, których tradycyjna wieś nie uznaje. Rodzina, do której założenia również skłania opinia gromadzka (I, 15, 247), stanowi wspólnotę emocjonalną i gospodarczą, w której wszyscy członkowie są jednakowo zainteresowani i mają określone funkcje. W razie braku któregoś z członków rodziny inni zajmują jego miejsce. Po śmierci męża Dominikowa prowadzi gospodarstwo. Wyrzuciwszy Jagnę Boryna powierza małoletniej Józce obowiązki gospodyni. Po śmierci Macieja Boryny syn Antek zastępuje ojca wobec rodzeństwa. Uczestnictwo w rodzinnej spółnocie wytwarza solidarność i zapewnia każdemu członkowi pomoc. Maciej posyła pieniądze synowi Grzeli będącemu w wojsku (I, 207). Spółnotę materialną rodziny widać w zwyczaju dzielenia majątku pomiędzy wszystkie dzieci.

Luźniejszą grupą jest sąsiedztwo. Chłopcy mieszkający blisko siebie tworzą wspólnotę. Obserwują, co się dzieje u sąsiada. Zaglądają do siebie w rozmaite porze, świadczą sobie różne usługi. Sąsiad jest uczuciowo bliższy niż inni dalej mieszkający.

W Lipcach są też grupy rówieśników określone przez analogiczny wiek oraz tę samą pleć członków. Grupy rówieśników związane w dzieciństwie utrzymują się do końca życia ich członków. Na powyższe grupy wskazują w powieści wyrażenia: równiaki latami (II, 118), jednolatki (II, 214), rówieśny (III, 56, 153).

Większe grupy w gromadzie określa zróżnicowanie klasowe (II, 145). Tworzą je parobcy, którzy okradają skąpych gospodarzy, by kupić cośkolwiek w karczmie. Ich sytuacja chwilowo się poprawiła, kiedy gospodarze byli w więzieniu. Następnie są komornicy, negatywnie nastawieni do wyzyskujących ich gospodarzy oraz średni i bogaci gospodarze. Uświadomienie klasowe komorników najlepiej widać u Jagustyńki (II, 96), która współczuje z biednymi. Zróżnicowanie klasowe występuje w ekskluzywności towarzyskiej grup (I, 92, 212), w zajmowaniu odpowiedniego miejsca w kościele (II, 102), w procesji i w karczmie (I, 251).

Mniej spójnymi grupami są parafia i gmina, których członkowie rzadziej się stykają i wymieniają poglądy (I, 232).

Do powyższej struktury grupowej należą przywódcy. Jedni mają znaczenie w mniejszych grupach, innym podlega cała gromada. W rodzinie jest najważniejszy mąż i ojciec. Stary Kłab przewodzi komornikom, wśród których cieszy się mirem. Mateusz dzięki sile i innym zaletom przoduje wśród kawalerów (III, 281).

Witek organizuje zabawy z rówieśnikami. Do największych powag należą ksiądz oraz stary Boryna. Pierwszy ma ustaloną pozycję jako przedstawiciel Kościoła oraz głowa parafii i góruje wykształceniem nad chłopami (II, 180). Z księdzem liczą się wszyscy członkowie gromady i do niego śpieszą po radę i pomoc. Drugi jest najbogatszym gospodarzem na wsi (II, 119), gdzie ilość gruntu oraz zasiedloność nadają znaczenie (I, 169). On też prowadzi chłopów do walki o las z dworem.

Spółnota gromadzka ukazana w powieści zmienia się pod wpływem środowiska miejskiego⁸, w którym zachodzą inne postawy i wzory społeczne. Kozłowa przywozi z Warszawy Witka i inne porzucone dzieci na wychowanie, za co jej płacą (I, 189). Chłopi stykają się z miastem z okazji zakupów, targów, jarmarków, rozpraw sądowych, odpustów i porad lekarskich. Założeniem pierwotnej gospodarki wiejskiej, były utrzymanie się i samowystarczalność. Przemiany kapitalistyczne wprowadziły dążność do specjalizacji zawodowej i dochodowości gospodarstwa. Widać to szczególnie u bogatych gospodarzy, którzy jak Boryna, gromadzą pieniądze za produkty sprzedane w mieście i pożyczają na procent. Zetknięcie się chłopów z innymi warunkami w mieście wywołuje indywidualizację, niezależnienie się od tradycji. W powieści jest mowa o tych, którzy osiadłszy w mieście stracili majątek lub dopuścili się przestępstw (I, 230). Wypadki te chłopci interpretują jednostronnie, dopatrując się w nich ujemnych stron miasta, a nie dostrzegają trudności w dostosowaniu się wieśniaków do innych warunków, gdzie brakuje kontroli społecznej, typowej dla wsi tradycyjnej. Boryna nárzeka na upadek autorytetu starszych oraz noszenie przez niektórych młodych strojów miejskich. Kowal i wójt wadzą się z księdzem i przeciwko niemu ludzi buntują. Młynarz, kapitalistyczny przemysłowiec, dąży do jak największego zysku bez względu na interes klienta oraz robotnika. Na zachwianie się równowagi społecznej wsi wskazuje malejąca skuteczność opinii publicznej oraz narastanie konfliktów klasowych. W tej sytuacji Reymont dostrzega za mało inicjatywy u księdza oraz bierność Macieja Boryny. Obydwaj bowiem zanadto dbają o własne interesy. Toteż Reymont wysuwa jako przywódcę ludu Rocha, z którym także ksiądz współpracuje (III, 216). Autorytet Rocha wspiera się na cechach indywidualnych: wiedzy, bezinteresowności oraz uczuciach religijnych i społecznych, które otoczenie docenia (I, 152).

Mickiewiczowska w swej głównej treści ideologia społeczna *Chłopów* reprezentuje solidaryzm społeczny na usługach idei narodowej. O niej mówi też tytuł gazety, którą czytuje Grzela (II, 159). Jest nią wychodząca od r. 1882 „Zorza”, która obok „Gazety Świątecznej” przejęta była myślą, że przez oświatę należy pogodzić lud ze szlachtą i duchowieństwem. Kiedy karczmarz pragnie współpracować z chłopami przeciwko kolonistom niemieckim i uzasadnia swoje postępowanie zamieszkiwaniem na tej ziemi od pokoleń, to przypomina się *Mendel Gdański* Konopnickiej. W realizacji hasła współpracy między dworem i wsią, pomiędzy plebanią i wsią widać ślady *Placówki* Prusa. W pewnym stopniu ideologia *Chłopów* jest bliska narodnictwa⁹, które rozwijało się wśród inteligencji rosyjskiej w latach 1860–1890 i dążyło do przebudowy społecznej w oparciu o lud i do realizacji ustroju socjalistycznego rozwiniętego ze spółnoty wiejskiej.

⁸ Turowski J., *Zmiany społeczne wsi a miasto*, Lublin 1949.

⁹ Białobłocki Br., *Współczesna beletrystyka rosyjska*, [w:] *Szkice społeczne i literackie*, Warszawa 1954.

Pan Jacek i Rocho to postacie inteligentów-narodników, którzy poszli w lud, by mu pomagać. O ile Pan Jacek, sentymentalny filantrop, jest komiczną postacią ze względu na dziwaczny strój oraz zachowanie się inteligenckie, niezrozumiałe dla chłopów, o tyle Rocho dostosowawszy się ubiorem oraz trybem życia do chłopów, zdobył ich zaufanie. Rocho nauczając dzieci czytania i pisania po polsku walczy z analfabetyzmem i podtrzymuje ducha narodowego. Dąży on do zachowania i rozpowszechnienia cech dodatnich wspólnoty (współpracy), łagodząc antagonizmy w gromadzie, dla której sprowadza pomoc z sąsiednich wiosek, kiedy chłopci lipeccy byli w więzieniu. Rocho jest potrzebny autorowi do przeprowadzenia idei społecznonarodowej, której służą w powieści dygresje wolnościowe (stary wiarus Ambroży, r. 1848, 1863).

Powyższa ideologia ma oparcie w światopoglądzie Reymonta, który wierzy w porządek w świecie, wyrównywanie się przeciwności. Pogląd typowy dla epików wobec nastawionych katastroficznie twórców tragicznych. Na optymizm autora wskazują rozwiązania głównych i ubocznych wątków w powieści. Wątek pór roku i od nich zależnych zajęć kończy się pogodnym opisem żniw, które zapewnią utrzymanie. Spór gromady z dworem został pomyślnie zakończony dla stron obojczych. Głód ziemi zażegnano. Gospodarstwo Boryny wyszło cało z kłótni rodzinnych i prowadzi je dalej Antek, który zajął pozycję ojca w społeczności gromadzkiej (IV, 131). Jagna, która tyle cierpiała, prawdopodobnie wyjdzie za Mateusza. Wyżysk młynarza, co niemiłosiernie zdzierał z komorników, będzie ograniczony, bo kowal zamierza postawić wiatrak. W powieści nie ma żadnej sytuacji bez wyjścia, a wszystko cokolwiek złego się stało, można było ominąć. Stary Maciej zbłądził surowością wobec Jagny. Inaczej rozwiązał konflikt małżeński Jasiek Płoszka, który przebaczył żonie. Nienawiść między starym Boryną i Antkiem przewyciężyła solidarność rodzinna. Podobnie Jagustynka pogodziła się z dziećmi. Nieuczciwemu karczmarzowi jest przeciwstawiony uczciwy żyd ludka. Stosunki społeczne autor przedstawił w aspekcie naturalistycznej walki o byt, ale wykazał, że solidarność społeczna jest silniejsza i potrafi z nią się uporać. Czy biedny, czy bogaty, musi jednakowo umrzeć (Kuba, Agata, Boryna), ale śmierć nie jest straszna, gdyż zbliża do wiecznej szczęśliwości. Reymont podziwia naiwną wiarę prostaków. Optymistyczny jest u autora kult natury. O nim świadczą nastrojowe krajobrazy zmieniających się pór roku, paralelizm zjawisk w przyrodzie i wśród ludzi oraz chłopci silni i dorodni (Antek, Mateusz, Jagna), długowieczni (Jambroży) i uzdolnieni (Witek, Jagna, Mateusz). Ścisły związek chłopca z przyrodą ukazany w różnych aspektach w powieści kulminuje w mitycznym obrazie siewcy-Boryny. W zakończeniach czterech tomów, zbudowanych kontrastowo z elementów życia i śmierci, Reymont szczególnie podkreślił rysy światopoglądowe utworu.

Chłopi wykazują zależność od teorii środowiska Zoli¹⁰. Naturalistyczne są u Reymonta: walka o byt, paralelizm przyrodniczo-humanistyczny, wpływ środowiska i opinii na ludzi, motywacja biologiczna. Zola stworzył schemat kompozycyjny: bohater indywidualny, sympatyczny dla autora, wzbudza zainteresowanie w środowisku postaci typowych, które fałszywie tłumaczą jego postępowanie oraz zazdroszczą mu powodzenia (*Wszystko dla pań*). Schemat ten występuje także w *Chłopach* (Jagna na tle społeczności wiejskiej). Zola wprowadził nowy

¹⁰ Wiegler H., *Geschichte und Kritik der Theorie des Milieus bei E. Zola*, Rostock 1905.

temat do powieści: historię zreszeń oraz instytucji. Bohaterem bywa u Zoli kamienica (*Pot Bouille*), dom towarowy (*Wszystko dla pań*), osada górnicza (*Germinal*). Podobnie Reymont przedstawia historię gromady wiejskiej. W *Germinal* występują sumaryczne opisy tych samych czynności w domostwach górniczych. Analogicznie Reymont przedstawia zbiorczo prace w gospodarstwach. Opisy te są wyrazem typizacji odbijającej rzeczywistość. Podobne bowiem warunki materialne stwarzają podobne zachowanie się ludzi. Reymonta z Żołą łączą kult natury oraz krytyka kultury wielkomiejskiej, jej zgubnych wpływów na człowieka. Materializm i antyklerykalizm Zoli, tradycyjna religijność zaś Reymonta decydują między innymi o różnicach pomiędzy tymi autorami.

Posiedzenie naukowe dnia 23 III 1960 r.

Członek Wydziału Jadwiga Puciata—Pawłowska przedstawia pracę własną: *Rafał Hadziewicz. Życie i twórczość (1803–1886)*. (*Rafał Hadziewicz. Vie et Oeuvre (1803–1886)*).

Członek Wydziału Jadwiga Puciata—Pawłowska przedstawia pracę Zygmunta Kruszelnickiego: *Chrystus Frasobliwy. Genealogia i rozwój typu ikonograficznego*. (*Le Christ affligé. Généalogie et évolution du genre iconographique*).

Członek Wydziału Jadwiga Puciata—Pawłowska przedstawia pracę Marii Michnowskiej: *Malowidło czternastowieczne z kościoła św. Jana w Toruniu. Ikonografia i styl* (*Peinture du XIVe s. à l'église St. Jean à Toruń. Iconographie et style*).

(Prace wydane w: Teka Komisji Historii Sztuki, t. II, PRACE WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO, t. XI, z. 1).

Członek Wydziału Kazimierz Sośnicki przedstawia pracę Marii Lipowskiej: *Koncepcja wykształcenia ogólnego w programach polskiej szkoły ogólnokształcącej z lat 1919–1922* (*Conception de l'instruction générale dans les programmes du lycée polonais de 1919 à 1922*).

(Praca wydana w PRACACH WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO, t. X., z. 2).

Członek Wydziału Henryk Elzenberg przedstawia pracę własną: *Rozprawy filozoficzne* (*Disertations philosophiques*).

Członek Wydziału Tadeusz Czeżowski przedstawia pracę Leona Gumańskiego: *Elementy sądu a istnienie* (*Les éléments du jugement et l'existence*).

(Praca w druku w PRACACH WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO, t. XI, z. 2).

Posiedzenie naukowe dnia 14 VI 1960 r.

Członek Wydziału Walerian Preisner przedstawia pracę Ireny Jaworzakowej i Emmy Skobejko: *Bibliografia wydawnictw Towarzystwa*

Naukowego w Toruniu (Bibliographie des publications de la Société des Sciences à Toruń).

(Pracę wydano w TOWARZYSTWIE NAUKOWYM W TORUNIU).

Członek Wydziału Jadwiga Puciata – Pawłowska przedstawia pracę własną: *Artur Grottiger*.

Posiedzenie naukowe dnia 5 XI 1960 r.

Członek Wydziału Jerzy Remer przedstawia pracę własną: *Toruń – historia, ludzie, sztuka. (Toruń – l'histoire – les hommes – l'art).*

(Praca w druku w PRACACH POPULARNONAUKOWYCH TNT).

POSIEDZENIA KOMISJI FILOLOGICZNEJ

Posiedzenie naukowe dnia 10 V 1960 r.

Antonina Bartoszewicz, *Teoria i krytyka powieści w latach 1831–1863.*
Henryk Misz, *Z zagadnień semantyki zdania. O tzw. znaczeniu stosunkowym.*

POSIEDZENIA KOMISJI FILOZOFICZNEJ

Posiedzenie naukowe dnia 13 I 1960 r.

Tadeusz Czeżowski, O tradycyjnych rozróżnieniach wśród definicji.

Posiedzenie naukowe dnia 22 III 1960 r.

Romuald Puttkamer, *Pojęcie celowości w naukach biologicznych.*

Posiedzenie naukowe dnia 20 V 1960 r.

Mieczysław Wallis, *Świat sztuk i świat znaków.*

Posiedzenie naukowe dnia 29 XI 1960 r.

Helena Lelesz, *Prace filozoficzne Heleny Konczewskiej*

Posiedzenie naukowe dnia 19 XII 1960 r.

Jan Śrzednicki, *Definicja prawdy.*

POSIEDZENIA KOMISJI HISTORII SZTUKI

Posiedzenie naukowe dnia 31 III 1960 r.

Gwido Chmarzyński, *Geneza średniowiecznej architektury pomorskiej.*

Posiedzenie naukowe dnia 22 IV 1960 r.

Jerzy Frycz, *Pałac w Nawrze.*

Posiedzenie naukowe dnia 14 XII 1960 r.

Jadwiga Puciata – Pawłowska, *Dzieje jednego konkursu na katedrę malarstwa w Krakowie (1834).*

Posiedzenie naukowe dnia 20 XII 1960 r.

Leopold Rozental, *Mikołaj Malinowski jako bibliograf.*

WYDZIAŁ III

MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZY

Posiedzenie naukowe dnia 20 VI 1960 r.

Członek Wydziału Władysław Dziewulski przedstawia pracę Tadeusza Boenigka: *Über Librationsbewegungen der Perihellängen der kleinen Planeten (Libracje periheliów małych planet).*

Członek Wydziału Władysław Dziewulski przedstawia pracę Stanisława Gąski: *Secular Perturbations of the Minor Planet (1134) Kepler, Arising from the Action of Nine Major Planets (Perturbacje wiekowe małej planety (1134) Kepler, wywołane działaniem dziewięciu wielkich planet).*

Członek Wydziału Władysław Dziewulski przedstawia pracę Bolesława Buta: *The Motions of the High Velocity Stars from the Catalogue of Mt Stromlo (Ruchy gwiazd szybkich na podstawie katalogu Mt Stromlo).*

Członek Wydziału Władysław Dziewulski przedstawia pracę własną: *Ruchy gwiazd szybkich (The Motions of the High Velocity Stars).*

(Prace wydane w STUDIA SOCIETATIS SCIENTIARUM TORUNENSIS, Sectio F (astronomia) vol. III nr 3).

Członek Wydziału Antoni Swinarski przedstawia pracę Janusza Siedlewskiego: *O własnościach i strukturze węgla aktywowanych w procesach katalizy (About Structure and Qualities of Charcoal in Catalysis).*

(Praca wydana w STUDIA, Sectio B (chemia) vol. III nr 5).

Członek Wydziału Antoni Swinarski przedstawia pracę Alicji Łodzińskiej: *Charakterystyka niektórych własności pseudohalogenków VI grupy układu okresowego (The Characteristic of some Properties of Pseudohalogen VI - th's Group of Periodic System).*

(Praca wydana w STUDIA, Sectio B (chemia) vol. III nr 4).

Członek Wydziału Ernest Pischinger przedstawia pracę Jerzego Tomaszewskiego: *Badanie równowagi układu $\text{Na}_2\text{CO}_3\text{-NaHCO}_3\text{-H}_2\text{O}$ (Investigation of the Equilibrium of the System $\text{Na}_2\text{CO}_3\text{-NaHCO}_3\text{-H}_2\text{O}$).*

(Praca wydana w STUDIA, Sectio B (chemia) vol. III nr 2).

Członek Wydziału Zenon Czerwiński przedstawia pracę własną i Ryszarda Jurkowskiego: *Zmiany potencjału adsorpcyjnego powstającego na*

granicy fazy krystalicznej NaCl i jego roztworu nasyconego w zależności od stężenia dodawanych jonów zanieczyszczających (*The Changes of the Adsorption Potential, Arising at the Crystal Interface of NaCl and its Saturated Solution Depending on the Concentration of the Added Impurifying Ions*).

(Praca wydana w STUDIA, Sectio B (chemia) vol. III nr 3).

Członek Wydziału Zenon Czerwiński przedstawia pracę własną i Tadeusza Grochowskiego: *Zmiany potencjału adsorpcyjnego powstającego na granicy fazy krystalicznej KCl i jego roztworu nasyconego w zależności od stężenia dodawanych jonów zanieczyszczających (The Changes of the Adsorption Potential, Arising at the Crystal Interface of KCl and its Saturated Solution Depending on the Concentration of the Added Impurifying Ions)*.

(Praca wydana w STUDIA, Sectio B (chemia) vol. III nr 3).

Członek Wydziału Zenon Czerwiński przedstawia pracę własną i Władysława Zabrockiego: *Zmiany pokroju kryształów NaBr \cdot 2H $_2$ O pod wpływem adsorpcji jonów (The Change of Crystalline Habits NaBr \cdot 2H $_2$ O under the Influence of Ion Adsorption)*.

(Praca wydana w STUDIA, Sectio B (chemia) vol. III nr 1).

Członek Wydziału Zenon Czerwiński przedstawia pracę własną oraz Stanisława Rychtera: *Zmiany pokroju kryształów Na $_2$ SO $_4$ 10H $_2$ O pod wpływem adsorpcji jonów (The Change of Crystalline Habits Na $_2$ SO $_4$ 10H $_2$ O under the Influence of Ion Adsorption)*.

(Praca wydana w STUDIA, Sectio B (chemia) vol. III nr 1).

Członek Wydziału Wanda Zabłocka przedstawia pracę Ireny Hołowni: *Verpa conica Müll. w Polsce (Verpa conica Müll. in Poland)*.

Verpa conica jest gatunkiem rzadkim w Polsce. Do tego czasu była podawana tylko przez Schroetera (1889) z pięciu stanowisk na Śląsku i przez Bobiak a (1906) z Galicji. Autorka podaje nowe stanowisko tego grzyba, znalezione w 1958 r. w ogródku Zakładu Botaniki Ogólnej UMK w Toruniu, gdzie wyrósł on w poduszkach *Saxifraga aizoon* Jacq.

Członek Wydziału Jan Zabłocki przedstawia pracę Zdzisława Mastynskiego: *Typy lasu i ich rozmieszczenie na terenie województwa bydgoskiego (The Types of the Forest and their Distribution in the Bydgoszcz Forests-District)*.

W pierwszej części pracy autor podaje definicję podstawowych pojęć typologii leśnej tj. typu siedliskowego lasu i typu lasu, podając jednocześnie motywację odmiennego ujęcia typu lasu od ujęcia stosowanego dotychczas. Następnie po krótkim omówieniu zróżnicowania siedlisk leśnych i zasad ustalenia proponowanej przez siebie nomenklatury podaje zestawienie wyróżnionych na omawianym terenie jednostek taksonomicznych typologii leśnej.

W rozdziale drugim autor podaje podział omawianego terenu na naturalne regiony przyrodniczo-leśne w oparciu o zróżnicowanie warunków klimatycznych, geologicznych, gleb i szaty roślinnej.

W drugiej części pracy autor omawia poszczególne typy lasu, podając ich charakterystykę i rozmieszczenie w terenie oraz wyjaśniając ekologiczne uwarunkowanie tego rozmieszczenia.

W zakończeniu pracy autor porównuje rozmieszczenie typów lasu na omawianym terenie z podziałem Polski na krainy przyrodniczo-leśne podanym przez prof. L. Mroczkiewicza i proponuje niektóre zmiany.

Członek Wydziału Jan Walas przedstawia pracę Ryszarda Bohra: *Socjologiczne badania perifitonu roślinnego w jeziorze Mamry* (Phytosociological Studies upon Periphyton in Lake Mamry).

(Praca w druku w STUDIA, Sectio D (botanika) vol. VI nr 1).

Członek Wydziału Jan Walas przedstawia pracę Janusza Hutorowicza: *Rozmieszczenie porostów epifitycznych w Polsce północnej ze szczególnym uwzględnieniem porostów związanych z bukiem* (*Distribution of Epiphytic Lichens in Northern Poland especially the Beech-Lichens*).

Celem pracy była dokładna analiza stosunków florystycznych panujących w lasach bukowych i dębowo-grabowych z dużą domieszką buka, rozmieszczonych na terenie woj. olsztyńskiego, oraz porównanie otrzymanych wyników z wynikami uzyskanymi z innych obszarów Polski. Przy analizie florystycznej szczególną uwagę zwrócono na rośliny niższe, w tym wypadku porosty.

Badania szczegółowe były przeprowadzone na obszarze rezerwatu bukowego „Niedzwiedzie Wielkie” koło Małdyt, dwóch rezerwatów bukowych położonych koło Biskupca Reszelskiego, kompleksu lasów bukowych występujących na obszarze Gór Dylewskich oraz wyspy Wolin i rezerwatu bukowego koło Kartuz. W wyniku dokonanych prac i analiz otrzymano następujące wyniki:

1. W badanym terenie wyróżniono dwa zespoły leśne:

- a) *Querceto-Carpinetum medioeuropaeum* na glebach słabo gliniastych
- b) *Melico-Fagetum* na glebach brunatnych.

2. Wśród znalezionych porostów niektóre gatunki należą do bardzo rzadkich i nie były podawane dotychczas z terenów badanych, np. *Parmelia pertusa*, *P. cetrarioides*, *P. obscurata*, *P. quercina* i inne.

3. Wyróżniono zespoły epifitów charakterystycznych dla buka, występujących na obszarze woj. olsztyńskiego. Wyróżniony zespół zaliczyć należy do opisanego przez Ochsnera w 1927 roku zespołu *Graphidietum scriptae*. Przeważają w nim gatunki skorupiaste, przy czym gatunkami charakterystycznymi są *Graphis scripta* i *Pyrenula nitida*, a towarzyszącymi przedstawiciele rodzaju *Opegrapha*, *Pertusaria* i *Thelotrema*.

4. Zaobserwowano zjawisko wyklinowywania się charakterystycznych gatunków zarówno wśród roślin zielonych tworzących runo, jak i epifitów od zachodu kraju ku wschodowi.

5. Niektóre gatunki porostów podawane w literaturze jako związane w swym występowaniu z bukiem występują znacznie dalej na wschód od granicy zasięgu tego drzewa. Świadczy to, że gatunki te mają znacznie szerszą skalę ekologiczną niż zespół bukowy i nie są w swym występowaniu ściśle z tym gatunkiem drzewa związane, lecz raczej z charakterem korowiny, na którym występują.

6. Nie stwierdzono żadnych zasadniczych związków pomiędzy występowaniem

niem porostów a stronami świata. Jedynie w niektórych wypadkach (dąb) zaznaczyło się wyraźne występowanie maksimum gatunków porostów na stronach północnej i wschodniej pnia. Nie jest to jednak regułą.

Członek Wydziału Jan Walas przedstawia pracę Jadwigi Wilkoń Michalskiej: *Halofity Kujaw (The Halophytes from Kujawy)*.

Badania florystyczne, ekologiczne i fitosocjologiczne nad halofitami Kujaw prowadzono z przerwami w latach 1952–1954 oraz 1957–1960. Roślinność słonolubna w regionie Kujaw i Wielkopolski grupuje się głównie wzdłuż osi antyklinorium Kujawsko-Pomorskiego, z którym związane są wysady soli kamiennej i potasowej oraz liczne słone źródła. Eksploatacja pokładów solnych i słonych źródeł, jak również rozwijający się w związku z tym przemysł sodowy, wpływają na lokalne wprawdzie, ale często intensywne zasolenie gleby. Z zasolonych terenów znika dość szybko większość roślin, a na ich miejsce dzięki osłabionej konkurencji wkraczają halofity, które wytrzymują bez szkód duże koncentracje chlorków w glebie. Na terenie Kujaw stwierdzono następujące ośrodki większego skupienia tych roślin: 1) w powiecie aleksandrowskim w Ciechocinku i Aleksandrowie; 2) w powiecie inowrocławskim bardzo liczne stanowiska, zwłaszcza w Inowrocławiu, w Rabinie, Rąbinku, Mątwach, Słońsku i w Kruszwicy; 3) w powiecie toruńskim w Czerniewicach, w Toruniu – wzdłuż grobli prowadzącej do Nieszawki i Kluczyk; 4) w powiecie włocławskim występują halofity wzdłuż rzeki Zgłowiączki od Janiszewa do Brześcia Kujawskiego.

Ogółem na badanym terenie stwierdzono występowanie 19 gatunków halofilnych roślin kwiatowych i 4 gatunki roślin zarodnikowych. Niektóre z nich występują tylko na słonych glebach (obligatoryjne) np.: *Salicornia herbacea* L., *Spergularia salina* Bresl., *Atriplex hastatum* L. var. *salinum* Wall., *Aster tripolium* L., *Glaux maritima* L., *Juncus Gerardi* Lois oraz *Triglochin maritimum* L. Inne gatunki, zwane fakultatywnymi, spotyka się na niezasolonych glebach, ale znacznie rzadziej niż na słonych. Należy tu wymienić: *Puccinellia distans* Parl., *Bulboschoenus maritimus* Palla, *Lotus tenuifolius* L., *Lotus siliquesus* L., *Melilotus dentatus* Pers., *Althea officinalis* L. i inne. Z niższych roślin na uwagę zasługuje występowanie słonolubnego mchu *Pottia Heimii* (Hedw.) i glonów tworzących waty na wilgotnych, słonych, okresami zalewanych terenach jak *Tribonoema* *Entheromorpha intestinalis* i *Voucheria dichotama*.

Poszczególne gatunki lub grupy gatunków tworzą charakterystyczne układy wstęgowe i mozaikowe, zwłaszcza wzdłuż rowów i rurociągów z solanką, wokół słonych zbiorników, stawków, kałuż i na słonych łąkach o niewyrównanym mikroreliefie. Zjawisko to, zwane zonacją, uzależnione jest głównie od koncentracji soli w glebie, od przepuszczalności gleby i sposobu zakorzenienia się poszczególnych gatunków. Koncentracja soli w glebie ma również duży wpływ na poziom wartości ciśnienia osmotycznego w soku komórkowym roślin. Pomiar wykazały największe wartości ciśnienia osmotycznego u *Salicornia herbacea*; maksymalnie do 49 atmosfer. W ciągu okresu wegetacyjnego stwierdzono u tego gatunku wzrost ciśnienia osmotycznego, dopiero pod koniec sezonu, zwykle w październiku obserwuje się spadek ciśnienia. Inne gatunki np. *Aster tripolium* i *Triglochin maritimum* mają ciśnienie dużo niższe (maksymalne wartości wynoszą około 30

atm.) i wykazują stopniowy, stały wzrost ciśnienia osmotycznego w ciągu całego okresu wegetacyjnego.

W wyniku badań fitosocjologicznych wyróżniono i opisano następujące zespoły solniskowe na Kujawach: 1) *Salicornietum herbaceae* Tx. 1937, 2) *Spergularia salina* Tx 1937, 3) *Scirpetum maritimi* (Tx 1937), 4) *Festuca arundinacea* – *Potentilla anserina* Tx (1937), Nordhagen 1940, 5) *Blysmo-Juncetum compressi* Libb. (1932), Tx. 1950, oraz zbiorowisko z rzędu *Juncetalia maritimi*, w skład którego wchodzi *Aster tripolium*, *Glaux maritima*, *Triglochin maritimum* i *Juncus Gerardi*. Gatunki fakultatywne wchodzi ponadto w składuboższych florystycznie zespołów łąkowych, głównie *Arrhenatheretum elatioris* i *Lolieto-Cynosuretum*.

Członek Wydziału Rajmund Galon przedstawia pracę Bogusława Rosy: *Rozwój morfologiczny wybrzeża Polski w świetle dawnych form brzegowych (Geomorphological Evolution of the Polish Coast in the Light of old Coast Formes)*.

Praca składa się z trzech części. Pierwsza zawiera omówienie dotychczasowych badań geomorfologicznych i geologicznych z zakresu ewolucji naszego wybrzeża i oparta jest na istniejącej literaturze naukowej.

Część drugą pracy poświęcono opisowi dawnych form brzegowych, morskich i jeziernych, spotykanych na terenie naszego wybrzeża. Opisano również niektóre profile stratygraficzne osadów holocenijskich, których powstanie ściśle łączy się z powstaniem dawnych form brzegowych. Opis ilustrują mapki i wykresy. W oparciu o przedstawiony materiał, zebrany w ciągu kilkuletnich badań terenowych, wykreślono dawny zasięg brzegu morskiego pod koniec transgresji litorynowej Bałtyku, scharakteryzowano zmiany poziomu morza w okresie politorynowym oraz wykazano istnienie współczesnych powolnych ruchów skorupy ziemskiej na obszarze naszego wybrzeża.

W trzeciej części pracy przedstawiono ogólne wyniki badań nad wpływem postglacialnej transgresji Bałtyku na rozwój morfologiczny dolin przyrzecznych Przymorza.

- CZERWIŃSKI ZENON, JURKOWSKI RYSZARD, GROCHOWSKI TADEUSZ: Zmiany potencjału adsorpcyjnego powstającego na granicy faz krystalicznych NaCl i KCl i ich roztworów nasyconych w zależności od stężenia dodawanych jonów zanieczyszczających, Toruń 1961, s. 29. Vol. III nr 3, zł 8,—.
- ŁODZIŃSKA ALICJA: Charakterystyka niektórych własności pseudohalogenków VI grupy układu okresowego, Toruń 1961, s. 53. Vol. III nr 4, zł 17,—.
- SIEDLEWSKI JANUSZ: O własnościach i strukturze węgla aktywowanych w procesach katalizy, Toruń 1961. s. 66. Vol. III nr 5, zł 12.—.

Sectio D (Botanica)

- POLAKOWSKI BENON: Stosunki florystyczno-fitosocjologiczne Puszczy Boreckiej ze szczególnym uwzględnieniem lasów leśnictwa Lipowo i Walisko, Toruń 1961, s. 147 + 5 wkl. Vol. V, zł 27,—.

Sectio F (Astronomia)

- GAŚKA STANISŁAW: Secular Perturbations of the Minor Planet (1134) Kepler Arising from the Action of 9 Great Planets (Perturbacje wiekowe małej planety (1134) Kepler wywołane działaniem 9 wielkich planet), s. 19.
- BOENIGK TADEUSZ: Über Librationsbewegungen der Perihellängen der kleinen Planeten (Libracje periheliów małych planet), s. 18.
- BUT BOLESŁAW: Distribution of Eccentricities of the Orbits of High Velocity Stars. Part I: Suthem Stars (Rozkład ekscentryczności orbit gwiazd szybkich. Część I: Gwiazdy południowe), s. 2.
- DZIEWULSKI WŁADYSŁAW: Distribution of Eccentricities of the Orbits of High Velocity Stars. Part II: All Stars (Rozkład ekscentryczności orbit gwiazd szybkich. Część II: Wszystkie gwiazdy), s. 2, Toruń 1961, s. 44. Vol. III nr 3, zł 8,—.

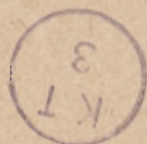
Sectio G (Physiologia)

- NARĘBSKI JULIUSZ: Czynność bioelektryczna mózgu (EEG) królików w poronnych powtarzalnych wstrząsach anafilaktycznych w toku przewlekłych stanów uczuleniowych, Toruń 1961, s. 72. Vol. I nr 3, zł 18,—.
- JANISZEWSKI LESZEK: Chronakajometryczna ocena wpływu niektórych stymulatorów na obwodowy układ naczynioruchowy w stanach zmęczenia i znużenia, Toruń 1961, s. 57. Vol. I nr 4, zł 15,—.

PRACE POPULARNONAUKOWE

- [Praca zbiorowa]: Ziemia chełmińska w przeszłości. Wybór tekstów źródłowych, pod red. Mariana Biskupa, Toruń 1961, Nr 1, s. 285, zł 15,—.

Wydawnictwa Towarzystwa są do nabycia w księgarniach naukowych Domu Książki lub za pośrednictwem tych księgarń w Centrali Hurtu Księgarskiego
Domu Książki w Warszawie
Magazyn podręczny Towarzystwa — Toruń, ul. Wysoka 16

Cena zł 12,—